

slovenski čebelar

SLOVENSKI ČEBELAR

GLASILO ČEBELARSKIH ORGANIZACIJ
SLOVENIJE

St. 1

1. januar 1975

Leto 77

VSEBINA

Dr. Jože Benigar: Srečno in uspešno 1975	2	CEBELNE BOLEZNI IN ZDRAVLJENJE	
Ivan Krajnc: Čebelarjeva opravila v januarju	4	Dr. Nežka Snoj: Kaj nam govorijo letošnje izkušnje o zdravju čebel	29
France Guna: Kako skuhati čim lepši vosek	7	IZ POPOTNE TORBE MLADIH ČEBELARJEV	
Janez Fuis: Dogajanje v panju pozimi	9	Inž. Ludvik Klun: Osnove čebelarjenja v nakladnih panjih	31
Inž. Ana Marija Sedej-Mihelič: Zadelavina (propolis — žlahtni pridelek čebel) (radij. predav.)	12	IZ DRUŠTVENEGA ŽIVLJENJA	
E. Schwarz: Sladkor in med (prevod J. Mayer)	14	Iz zapisnika druge redne seje UO ZCDS (Tajnik)	34
Laslo Terheš: Čebelarški časopis za naše državljane, ki jim je materin jezik madžarski (prevod I. Krajnc)	16	Anton Rozman: Savinjski čebelarji se izobražujejo	36
IZKUŠNJE IN PREIZKUŠNJE NASIH ČEBELARJEV		OSMRTNICE	
Dušan Mercina: O letu čebel	23	BILTEN MEDEX eksport-import, d. e. Kooperacija	
Prihajajo spodbudne vesti o tetraploidni ajdi (Urednik)	24	20 let OZD Medex	17
M. Mencej: Nekaj kritike na račun našega glasila in naš odgovor	25	Proslava 20. obletnice obstoja OZD Medex	18
Virmašan: Ker ste pozvali, se oglašam	26	Odlikovanja in priznanja OZD MEDEX	19
TUDI UMETNIKI PIŠEJO O NJIH		Leto 1975 v znamenju racionalnega gospodarjenja in varčevanja	20
F. S. Finžgar: Medved čebelar	27		

Uredniški odbor: France Guna, inž. Ludvik Klun, Ivan Krajnc, Martin Mencej, inž. L. Podjavoršek, dr. Nežka Snoj in Joško Slander.

Glavni urednik: Martin Mencej.

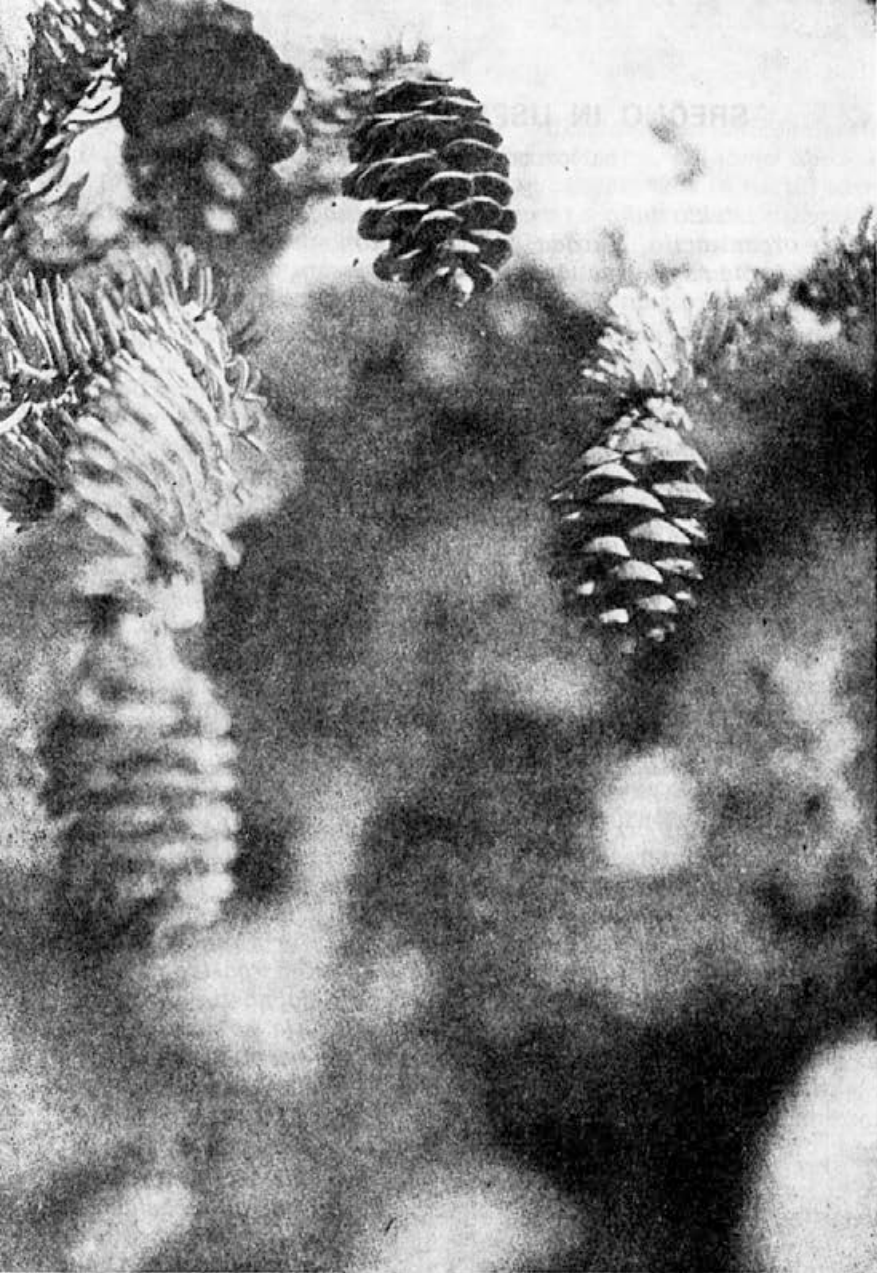
Odgovorni urednik: inž. L. Klun

Odgovorni urednik Biltena — Medex — exp.-imp. prof. Janez Mihelič.

Letna naročnina za nečlane 80,00 za tujino 100,00 din. Odpovedi med letom ne upoštevamo. Kdor plačuje naročnino v obrokih, se s prvim obrokom zaveže, da jo bo do konca leta v celoti poravnal. To velja tudi za naročnino. St. žiro računa pri SDK v Ljubljani, Miklošičeva c.: 50101-678-48636. Telefon: 20-208.

Po mnenju republiškega sekretariata za prosveto in kulturo št. 421-1/74 je glasilo oproščeno temeljnega davka od prometa proizvodov.

Tiskala Tiskarna Ljubljana

S R E Č N O

1975

**ŽELIMO VSEM ČEBELARJEM, SODELAVCEM IN BRALCEM
SLOVENSKEGA ČEBELARJA**

ZVEZA IN UREDNIŠTVO

SREČNO IN USPEŠNO 1975

DR. JOŽE BENIGAR

Leto 1974 se je izteklo tako za nas slovenske čebelarje, kakor tudi za našo čebelarsko organizacijo. Navada je, da ob koncu leta napravimo zaključne račune in to ne samo finančne, marveč predvsem delovne, da ugotovimo, koliko nalog in kako smo jih opravili in koliko in zakaj jih nismo.

Naj mi, dragi čebelarji, ne zamerite, če bom za zaključek leta manj konkreten in bolj načelen, ker ne bom delal bilance opravljenih nalog, ampak analizo naše organizacije oziroma nekaterih pojavov v njej namesto delovnega organizacijsko-političnega programa Zeveze.

Že v svojem prvem članku sem ocenil, da je bila naša organizacija preveč odtujena od vsesplošnega družbenega dogajanja in zato ni imela pravega mesta v naši družbeni skupnosti. Kljub aktivni dejavnosti in prizadevanosti posameznih idealistov in entuziastov med članstvom je bilo še vedno preveč grupaštva in sektaštva in zato čebelarska organizacija ni dosegla tistega ugleda, ki ji gre. Premalo je bilo dogovarjanja in sporazumevanja, da bi preko takih oblik dela in življenja lahko jasno ločili pleve od zrna. Osebnostne nestrpnosti, spremljane s slabo ali celo izkrivljeno informiranostjo so povzročale in rojevale neenotnost ter dojem, da se upravlja in komandira le od zgoraj, kar je povzročalo nezadovoljstvo med članstvom oziroma osnovnimi organizacijami. Enotnost in monolitnost naše organizacije je bila majhna in skoro neopazna, kar pa je bila rak-rana našemu delu in vzrok za nezdostne uspehe.

Druga taka slaba stran pri nas čebelarjih je bila prevelika obrnjenost k lastnim individualnim interesom in premajhna raven društvene in družbene zavesti ter čuta za solidarnost, pa čeprav včasih za ceno lastnih interesov. Tako stanje je povzročalo oblikovanje grupaštva in hromelo moč in enotnost politike in akcije organizacije. Nezadosna informiranost ali celo desinformiranost nujno rojeva neobjektivno kritiko in nergaštvo, kar vse je nesprejemljivo in škodljivo za napredek določene dejavnosti.

Zato moramo ob koncu leta pošteno pregledati, kje so vzroki za te probleme in napake ter temeljito spodrezati korenine vsem takim, za nas preveč stranskim pojavom.

Naj navedem samo nekaj primerov zadnjih časov, ki nam dokazujejo, da navedene trditve niso brez podlage.

Po Sloveniji se govori, da predsednik in njegovi sodelavci pripravljajo likvidacijo ČIC-a. S takim vprašanjem so prišli nekateri pošteni čebelarji do mene, ker so želeli zvedeti resnico. Naj jo zvedo vsi! Naš izvršni odbor smatra, da je treba z vsemi silami delati na čimprejšnjem uresničenju ČIC-a, to je izobraževalnega dela, organizacije izobraževanja v vseh oblikah in na vseh mestih in da hiša (stavba) ni ČIC, ampak samo en del materialne osnove za izobraževalni center. Opazil sem, da tudi teren, t. j. naši čebelarji ne mislijo, da je stavba edini pogoj za izobraževalno delo. Ne glede na to smo se odločili, da jo postavimo in od tega za sedaj tudi ne mislimo odstopiti. Iščemo vse možnosti, da bi jo dokončali, vendar ob tem ne bomo pozabili predvsem razvijati povesod, kjer so pogoji že sedaj, vse oblike izobraževanja, vodenega seveda na enotnih načelih in po dogovorjeni metodologiji. Mar si moremo zamišljati izobraževanje na področju čebelarstva brez

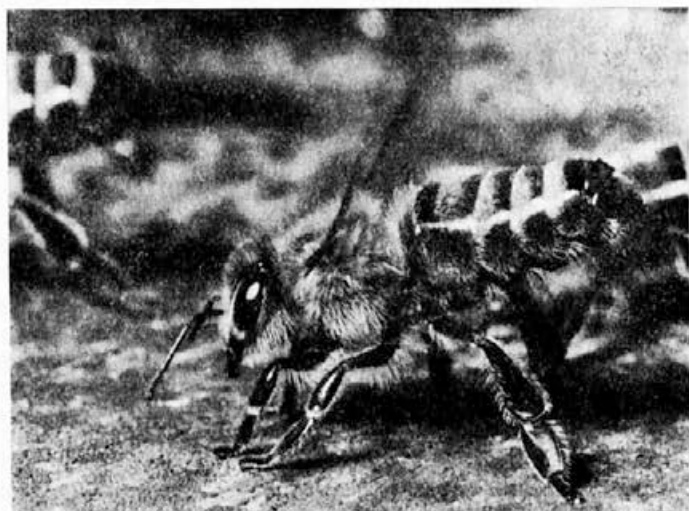
naše biotehniške fakultete, inštitutov, praktičnih vzornih čebelarstev in čebelarških organizacij, zavodov in podobno? Menim, da samo tako pojmovanje in realizacija takih konceptov lahko izoblikujeta ČIC in rodita ustrezne uspehe in da je to dovolj prepričljiv dokaz, da so take vesti posledica neinformiranosti ali celo zlonamernosti.

Nadalje je sklep upravnega odbora o ustanovitvi tiskovnega sklada in prispevka po en dinar od ekonomskega panja za ta sklad naletel pri mnogih članih in celo osnovnih organizacijah na nerazumevanje in celo glasno negodovanje. Verjetno je tudi temu vzrok nezadostna obveščenost, da je ta sklad namenjen izključno založniški dejavnosti, t. j. Slovenskemu čebelarju in drugim strokovnim edicijam, in da se sredstva iz tega sklada ne smejo uporabiti za nobene druge namene kot za tisk ali, z drugimi besedami, za pisanje besedo, namenjeno izobraževanju slovenskih čebelarjev, ki so izobraževanja željni in potrebni. Tudi temu pojavu botrujejo, poleg nezadostne in nepravilne obveščenosti, v nemajhni meri zlonamernost, kritizerstvo in razbijanje. Pridimo na dan z odkrito besedo, pogovorili se bomo in zagotovo tudi sporazumeli, saj smo vsi ena »družina« ne glede na kraj in naloge, ki jih opravljamo. Naše delo je javno, ne smemo trpeti anonimnosti in ne bomo dovolili zakulisnosti in grupaštva. Naši cilji so interesi čebelarstva, ki je pomemben dejavnik v naši družbeni skupnosti, delo pa bomo oblikovali na načelih naše socialistične družbe in skrbeli, da ob tem omogočamo in razvijamo gospodarske kot tudi rekreativne interese našega čebelarja in delovnega človeka.

Veliko bolj kot doslej moramo razvijati tovarištvo; vse naloge in probleme moramo reševati organizirano in z združenimi močmi, saj se tega lahko prav nazorno učimo pri naših varovankah — čebelah. Prav tako pa posnemajmo le-te tudi v tem, da izločimo iz svoje srede vse, kar moti sožitje in uspeh pri delu.

Zelim vam, dragi slovenski čebelarji, mirno, zdravo in uspešno leto 1975, predvsem pa, da združimo vse sile za doseg nadaljnjih uspehov našega čebelarstva pod geslom »v slogi je moč« in »vsi za enega, eden za vse«!

Pri njih
se učimo

ČEBELARJEVA OPRAVILA V JANUARJU

IVAN KRAJNC

Dobil sem nalogo, da opisujem čebelarstva opravila v 1975. letu. V prvi vrsti pošiljam vsem bralcem Slovenskega čebelarja tovariške pozdrave z željo, da bi uspešno čebelarili in da bi bili bogato nagrajeni za svoje potrpežljivo delo pri čebelah. Snov, ki jo moram obravnavati, je zelo obširna in zahtevna, je v resnici vse praktično čebelarstvo znanje, zato se ne bom mogel izogniti mnogim ponavljanjem starih, vsem znanih in preizkušenih nasvetov, katere je prevzela dolgoletna čebelarska praksa.

Potrudil se bom, da bom v svojih izražanjih jassen. Skušal bom vse povedati v preprostem jeziku tako, da me bodo razumeli v prvi vrsti začetniki, starejšim pa naj moje pisanje obuja spomin, če so kaj pozabili.

Dalje bi rad povedal, da so »okusni različni, o njih se ni vredno prepirati« (rimski pregovor), zato naj sleherni vsako novo stvar posnema le v toliko, koliko to njemu in njegovemu kraju ter okolju ustreza.

Januar je mesec prave zime. Navadno so tedaj zunanje temperature zelo nizke. Živo srebro v termometru se spušča v nekaterih krajih daleč pod ničlo, da včasih tudi do -30°C . V tem času je življenje čebel zelo zanimivo. V tem času nima čebelar pri čebelah kakega posebnega dela, zato se naj več zadržuje v svoji delavnici. Prava mevža je namreč vsak tisti, ki popravlja panje ali išče satnice šele takrat, ko mu visijo že roji na vejah. Sedaj je torej čas za razna popravila in pregled vsega čebelarskega pribora, barvanje panjev, izrezovanje in kuha voščin, izdelavo satnic, utiranje žic v satnike, ne smemo pa jih še napenjati itd.

V dolgih zimskih večerih beremo čebelarstvo literaturo. Čebelarstvo je nikdar prečitana knjiga, zato se moramo nenehno izpopolnjevati. V naši domovini čebelarji še nismo premostili oslovskega mostu, zato svetujem, da v bodoče damo vsi vse od sebe za strokovno izpopolnjevanje. Mi upokojenci res ne bomo posodobili našega čebelarstva. Družba je že poskušala podpreti čebelarstvo z velikimi gmotnimi sredstvi, a je na žalost zaradi neznanja in drugih stvari vse propadlo, zato so očitki, na račun družbe, da se danes za nas noben ne briga, krivični.

Predavanja in debatne večere, ki jih organizirajo društva ali čebelarske družine, se moramo vsi udeleževati, ker tam se vedno sliši kaj dobrega, seveda, kjer društva le teh ne organizirajo, pa moramo zahtevati, da jih organizirajo. Če nimate predavateljev, pa to dolžnost lahko prevzame vsak starejši čebelar. Boljše je nekaj kot nič.

Če smo v redu zazimili čebele, se pravi, da smo dodali mlado matico, da ima družina zadostno količino zdrave hrane in da je zdrava ter močna, seveda mora biti tudi kraju primerno zapažena, z dovoljno količino svežega zraka, potem nam je lahko vest mirna. Take čebele bodo prav gotovo dobro prezimile.

Vsaj vsakih 8 — 10 dni je potrebno pregledati čebelnjak. Posebno vestni čebelarji se poslužujejo gumijaste cevke, ki jo porinejo skozi zrelo panja in ugotavljajo stanje svojih čebelnih družin. Pri tem ugotovimo naslednje:

1. Tih in enakomeren šum je znak normalnega prezimovanja.

2. Če slišimo otožne posamezne glasove je to znak, da nekaj ni v redu z matico ali da je poginila.

3. Ako slišimo šum, ki je podoben šelestenju listja, je to znak, da so čebele pri kraju s svojo hrano ali da trpijo za žejo zaradi kristalizirane medu ali sladkorja, ki ga v pozni jeseni zaradi velikih količin niso mogle predelati v grozdni in sadni sladkor (dodajaj v jeseni raztopino — pol vode pol sladkorja v manjših količinah).

4. Če pred panjem dobimo razgrizeno satovje, mrtve čebele z odgrizenimi glavami in drobne voščine, lahko brez poslušanja zaključimo, da se v panju nahaja miš ali rovka.

5. Ako je v panju tišina brez vsakega šuma, potem vemo, da je čebelna družina poginila.

Iskušeni čebelarji vse navedene primere z lahkoto ugotovijo, začetnik pa naj vpraša za nasvet svojega sosedu.

Nakladni panji imajo pozimi dvojno zračenje. Čebelar, ki bi rad imel zgoden razvoj, pusti žrelo odprto. Razen tega pusti na vsaki nakladi odprto luknjo premera 20 mm. Čebelam mraz in sveži zrak ne škodujeta, medtem ko jih vlaga uničuje. Vsak kilogram zaužite hrane v panju sprošča liter vode, ki ostane v panju, če ta nima primerne ventilacije. Drugi čebelarji, ki so za poznejši razvoj, ker imajo glavno pašo šele junija, pa zaprejo spodnje žrelo na podnici in imajo odprto samo okroglo odprtino približno 10 cm izpod pokrova panja. Pri takem zračenju je poraba hrane minimalna in čebele se manj starajo.

Razen naštetih pogojev je potrebno, da je v čebelnjaku in njegovi bližini pozimi mir. Največja nevarnost za čebele je nemir. Zaradi nemira čebele trošijo dosti več hrane, a ker so izleti pozimi omejeni, kaj lahko čebele zbole za grižo, ki je lahko usodna za vso družino. Uljnjak naj bo po

možnosti ograjen, da do njega ne morejo govedo, svinje, kokoši, psi in mačke. Prava nadloga za čebele so pozimi razne ptice: žolna, detel in sinice. Sinicam izobesi kosti in bučne pečke, nanizane na nit, žoln in detlov pa se rešimo edino s puško.

Sneg očistimo s strehe in vsaj dva metra tal pred panji. Na tla nasujemo slamo. Če ob izletnih dneh niso nasuta tla s slamo ali s čim drugim, na tleh čebele otrpnejo in se nikoli več ne vrnejo v panje. Gospodinje naj čebelar obvesti, da pazijo na svoje perilo, ker jim ga bodo čebele prav gotovo onesnažile.

Nekatere družine se ne udeležujejo čistilnega izleta kljub temperaturi 12—14 stopinj Celzija. Če so čebele v redu zazimljene, naj nas to ne skrbi. To je dokaz, da ima družina izvrsto hrano in vse pogoje za dobro prezimovanje, navsezadnje pa se bo drugič tudi taka družina spreletela.

Včasih je kaka družina še pozno popoldne, po izletu, nemirna. Čebele nemirno lezejo po bradi panja. To je znak, da je družina brezmatična. Če je še čas, dodajmo rezervno družino še isti dan ali v kratkem. Brez poznejše pomoči od te družine ne bo donosa. V tem času čebele kaj rade sprejmejo matico. Da bi bili stoodstotno sigurni, jo dodajamo v matičnici, ki jo zamašimo z medenim testom.

Družine, ki iz kakršnega koli razloga nimajo zadostne količine hrane, lahko dokrmimo z raztopino. Se bolje je, če taki raztopini dodamo nekaj medu. Ob izletnih dneh čebele vzamejo hrano, vendar to počenjamo le v skrajni sili. Priporočljiva je tudi pogača, ki jo kupimo pri Medexu ali jo umesimo tako, da zmletemu sladkorju dolijemo rahlo segret med. Testo mesimo tako dolgo, da postane trdo in da se ne razleze. Testo dodajemo v pitalnike po 1 do 2 kg, pri nakladnih panjih brez pitalnikov

na mrežo ali gazo, ki jo položimo na satne okvire.

Kadar čebele nimajo dovolj cvetnega prahu, se lahko umesi pogača s kvasom in sicer tako, da se na vsak kilogram sladkorja doda 80 gramov svežega pekovskega kvasa, ki pa mora biti prevret. Za tak namen je prav dobro tudi posneto mleko.

Tudi glede zdravja čebel mora vsak čebelar vedeti vsaj toliko, da bo v primeru obolenja svojih čebel lahko obvestil svojo organizacijo, ki mu bo dala vsa navodila in ga tudi napotila k veterinarskemu inšpektorju. V tem navodilu bi rad opozoril čebelarje, kje lahko najdejo vse o boleznih čebel, in sicer:

1. Zdravljenje kuge čebelje zalege, glej Sl. č. 11/70 in 1/71;
2. Zatiranje noseme in pršice, glej Sl. č. 2/71;
3. Zatiranje čebelnih bolezni, glej Sl. č. 3/71;
4. Srebrovi ioni za zdravljenje noseme, glej Sl. č. 4/71;
5. Sulfatiazol za zdravljenje kuge čebelne zalege, glej Sl. č. 11/70, Jug. čeb. 6/66 in 11/65;
5. Pregledi čebel, glej Sl. č. 2/72.

Omenjeno literaturo in še druge berite vsi, da bodo naše ljubljenske vedno zdrave, ker le od takih lahko pričakujemo dobre donose in zadovoljstvo, sicer pa bo o tem več povedala naša priznana strokovnjakinja tov. dr. Snojeva.

Čebelarjevo zimsko tihožitje
Foto: L. Klun

IZ UPRAVE

Razposlali smo sezname članstva za leto 1975. Naprošamo funkcionarje družin in društev, ki bodo sestavili te sezname, da jih sestavijo po navodilih objavljenih na strani 324 12. številke Slovenskega čebelarja 1969. leta. Dodati je rubriki: »Stavilo gospodarskih panjev« in »Prispevek za tiskovni sklad — din.«

KAKO SKUHATI ČIM LEPSI VOSEK

FRANCE GUNA, ZAGORJE

Cist in pristen čebelji vosek se upravičeno imenuje »čebelarjevo zlata«, a to ne le zaradi svoje mnogostranske uporabnosti in trajne vrednosti, temveč v veliki meri tudi zaradi svoje mikavne zlatorumene barve. Kolač voska je res tako nekaj lepega, da bi ga človek kar gledal. Toda, vedno pa vendar le ni tako.

Kvaliteta voska, za katero sta poleg pristnosti zelo odlični zlasti njegova čistost in barva, namreč ni odvisna toliko od satovja ali »voščin«, iz katerih se pridobiva, kot pa od strokovne sposobnosti čebelarja, ki ga skuha. Pravilno kuhan vosek je svetlorumen, zlatorumen ali oranžnorumen. Nepravilno kuhan pa je rjav, sivorjav, zelenorjav ali celo temnorjav, kar pa velja med čebelarji kot znamenje slabše kvalitete. Tudi plast temne ali celo umazane usedline na spodnji strani kolača občutno zmanjšuje njegovo vrednost.

Najsvetlejši vosek dobimo pač iz sončnega talilnika, kjer talimo pod dvojno šipo ob ojačeni sončni toploti samo mlado, belo satje, ki še nikoli ni bilo zaleženo. V talilniku je le toliko vročine, da se satje lepo tali in vosek sproti odteka, ne da bi medtem porjavel ali celo potemnel. Tega najlepšega voska pa pridelamo le malo, najbrž niti ne 10 odstotkov celotne naše proizvodnje.

Vse ostali vosek pridobivamo s kuhanjem raznih voščin: to je staro, neprosojno, temnorjavo ali skoro črno satje, ki ni več primerno niti za medišče, še manj pa za čebelje gnezdo ali plodišče. Ravno ta temna barva voščin pa nam ob nestrokovnjaški kuhi lahko zelo pokvari kakovost voska. Zato že Janša priporoča tistim, ki te kuhe ne obvladajo dobro, da

naj voščine raje oddajo v kuho sposobnejšim, ali pa naj jih prodajo.

Za uspešno kuhanje voska so nam potrebni v glavnem naslednji rekviziti: velik emajliran lonec ali pocinjen kotel, velika lesena kuhalnica, srednje velika stiskalnica na vijak, močna vreča iz hodnega platna ali jute, korec ali velika zajemalka, čebriček s tuljavo za spodtakanje in velika emajlirana skleda. Vse, kar je iz železa je neprimerno, ker zelo pokvari barvo voska.

Voščine se vedno kuhajo le v vodi, zakaj same voščine bi se na vročini kar takoj prismodile, prežgale in uničile, čeprav bi jih neprestano mešali s kuhalnico. Čim več vode je v kotlu, kamor nadrobimo satovje, tem čistejši bo vosek in tem bolje ga bo stiskalnica izžela. Za 5 kg voščin mora biti vsaj kakih 30 litrov vode.

Ker se vosek tali že pri 60° C, ni treba, da bi mešanica vreła. Ob premočnem ali dolgotrajnem kipenju se vosek preveč navzame temne barve tropin. Zlatorumeni venec, ki se ob mešanju pokaže okoli kuhalnice nam pove, da se vosek že tali. Ker je lažji od vode, se zbira na površini. Zelo priporočljivo je, da ga s pomočjo penovke začnemo kar takoj posnemati ter odlivati v posodo z mrzlo vodo, kjer se sproti trdi. Tako dobimo zelo čist vosek, če je le penovka primerno gosta, da ne propušča drobcev tropin.

Ko s posnemanjem ne moremo zajeti nobenega voska več, začnemo s stiskanjem. Vse voščine, ki so se med tem v kotlu tako razkuhale, da so se satne celice popolnoma razpustile, zdaj še vroče čim hitreje spravimo v stiskalnico. S korcem jih takoj brž premečemo v vrečo, ki smo jo že prej lepo in enakomerno raz-

prostrli v košu ali torilu stiskalnice. Povrh polijemo še ves preostali krop, da se tako vosek bolje izpira skozi vrečo in da ostane stiskalnica čim dalj časa vroča. Pri tem delu namreč še posebno velja pregovor: »Kuj železo, dokler je vroče!« Če se tropine prehitro shlade, ne dobiš iz njih ničesar več in dosti voska gre v izgubo.

Vrečo torej zgoraj preganemo, položimo nanjo »presico« ter začnemo privijati, toda polagoma in zelo previdno, da vreča ne počí. Sprva se ulije v postavljeno skledo predvsem krop, nato pa ob zmernem, a močnejšem privijanju začne pritekati vosek v obliki gostih, temnih curkov. Privijamo, dokler še priteče kaka kaplja, vendar pa vmes večkrat toliko počakamo, da se »štok« v stiskalnici lahko postopoma poseda.

Če imamo mnogo voščin, je seveda treba na opisani način ponoviti več kuh. Najbolje je delati brez prekinitev, da se nam ogreti delovni prostor in ogrete priprave ne shlade.

Vse, kar se nateče iz stiskalnice v postavljeno skledo — krop in vroči vosek, sproti vlivamo v zbiralni čebriček, ki pa mora biti toplo odet. V njem se vosek ne le zbira, temveč tudi čisti. Ko namreč zgoraj dolivamo skledo za skledo, lahko spodaj pri tuljavi sproti spodtakamo odvišno umazano, črno vodo. Ko tako vlijemo v ta zbiralnik zadnji vosek, si pripravimo v pomitem kotlu nov, popolnoma čist krop, s katerim končno poparimo ves zbrani vosek. V toplo odetem zbiralniku se zdaj ustali in se polagoma čisti: zgoraj se zbira sam najlepši vosek, spodaj pa razne drobne usedline, ki so v stiskalnici prišle skozi vrečo.

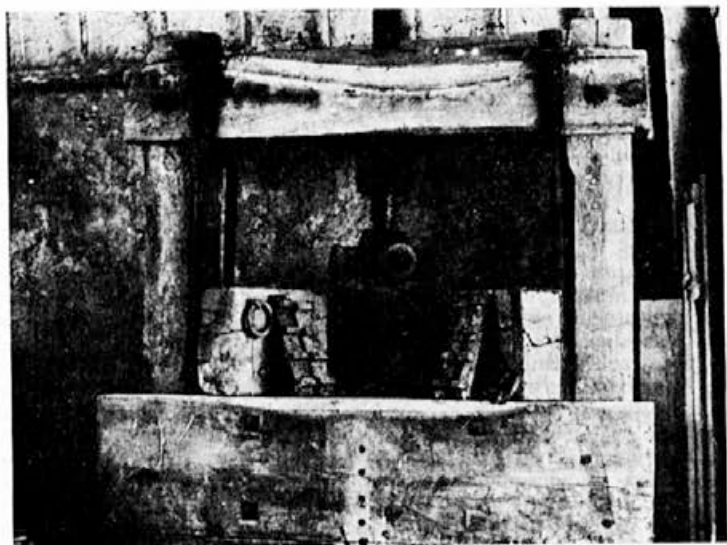
Ko se čez kako uro hoče vosek ob steni zbiralnika strjevati, pa je nastopil pravi trenutek, da ga vlijemo v ustrezajoč model. Najprimer-

nejše so emajlirane posode, lonci ali kozice. Delo moramo opraviti kolikor mogoče mirno, da voska ne skalimo: zajemalko potopimo v tekočino ravno toliko, da se čisti vosek preko njene roba počasi nateče vanjo. To ponavljamo, dokler ne opazimo, da nam preko roba silijo v zajemalko prvi drobci usedlin. Ostalo pustimo. Drugi dan bomo našli v zbiralniku le še tanko plast manj čistega voska, ki pa ga bomo dali v kako poznejšo kuho.

Čisti vosek v modelu pa moramo še posebno toplo odeti z vseh strani. Proces čiščenja se namreč še nadaljuje. Kolikor bolj počasi se ohlaja, tem več možnosti je, da sleherni smetka sede na dno. V topli sobi traja ohlajanje večje količine tudi en teden. Ob takih pogojih se vosek enakomerno krči in lepo odstopi od posode. V nasprotnem primeru pa dobi po sredini razpoko in se v posodi zagozdi, da ga je težko dobiti ven. Naj nas torej ne premoti neučakavnost! Le tako bomo dobili iz lonca kolač, ki ga bomo res lahko veselili. Če se pokaže na dnu še kaka tanka plast usedline, jo z nožem lepo na lahko ostržemo.

Da dosežemo pri kuhi voska čim boljši uspeh, se priporoča deževnica, ki nima nikakih rudninskih primesi. Te namreč kvarno vplivajo na barvo voska. Dobro je tudi, če voščine dan ali dva dni pred kuho namakamo v čeburu vode. Moramo jih seveda primerno obtežiti, ker sicer splavajo na površino. Z namakanjem dosežemo dvoje: voda potegne iz voščin črnino in vosek bo svetlejši. Sraščke čebeljih bub, ki se v teku časa nabirajo in ostajajo v celicah, se med kuhanjem prepojijo z voskom, ki ga tudi dobra stiskalnica ne more več izžeti. Če pa so že prej prepojene z vodo, se to ne zgodi in izplen voska je popolnejši. Z dobrimi rekviziti moramo

Stiskalnica iz
polpretekle dobe

dobiti ob intenzivnem in vestnem postopku iz srednje dobrih voščin približno 40 odstotkov voska.

Kuhanje voska velja kot zimsko čebelarско opravilo, ker čebelar pozimi pač nima toliko dela s samimi čebelami. Takrat najlaže pregleda in prebere satje, ki ga je v jeseni

vzel iz panjev. Odvišno temno in slabše satje izloči in ga rad čim prej prekuha, da mu ga spomladi v shrambi ne načnejo večče. Če nima dovolj toplega delovnega prostora, pa vendar kuho raje nekoliko odloži, ker je v hudem mrazu to delo precej otežkočeno in manj uspešno.

DOGAJANJE V PANJU POZIMI

JANEZ FUIS

Ljudje radi pripisujejo nekatera odkritja naključju. Pa ni prav. Če koga raziskovalno delo ne zanima, potem se za »naključja« ne zmeni ali jih sploh ne opazi. Če pa se »slučaj« pripeti komu, ki večno vrta po nerešenih vprašanjih, ki sploh odkriva, kaj je nerešenega in ki vprašanja zastavlja, takšnemu »naključje« ne uide, temveč ga raziskuje: Dela poskuse, razmišlja, zastavlja vprašanja in sklepa. Uspeh, če sploh pride, je lahko neznaten, lahko je več vreden ali tudi veliko odkritje. Od začetka odkritje sloni največkrat na izkušnjah. Ko pa potem odkritje razložijo, takrat se takšno odkritje povzpne na stopnjo znanstvenega odkritja. Ker je tudi znanost sestavljena iz

drobnih znanj, je lahko tudi čisto malo odkritje znanstveno odkritje.

Davno, ko še nisem našel niti polovice svojih sedanjih let, sem imel prijatelja, ki naključij ni prezrl, ampak je o njih razmišljal. Nekoč je o takšnem »naključju« zastavil meni vprašanje. S prijateljem sva se razšla, zastavljeno vprašanje pa mi je ostalo in se vedno znova porajalo tako dolgo, dokler po kakšnih 14 letih ni bil zvrtni pravi, še komaj zadovoljiv odgovor. Tedaj pa se je začelo mukotrpno delo, miru ni, bilo več, vprašanje je bilo navzoče vsak dan in vedno pogostejše. Začeli so se poskusi. Po več letih se je iz tega oblikovalo znanje. Razlage so se večale, porajale

nove odgovore, odgovori pa so pomagali razlagam, da so do konca utemeljile odkritje.

S tem uvodom pa sedaj k čebelar. Čebele so domače živali in prebivajo v zaprtem prostoru, ki jim ga napravi človek. Na podlagi te nove znanosti bomo opisali dogajanja v panju pozimi.

Kadar čebele v prostranem košu same gradijo satje, ne postavljajo satov samo vzporedno, ampak tudi poprečno. Ko se potem pozimi stisnejo v gručo, imajo satje ne samo med seboj in levo in desno, temveč jih prečno satje pokriva tudi spredaj in zadaj, nekako tako kot človeka zimski plašč z vseh strani, razen zgoraj in spodaj. To je naravno urejen prostor, ki je čebelar v vsem ravno prav.

Ko pa je čebelar izumil satnik, satnico in še panj in je v njega zložil satje samo vzporedno drugega poleg drugega, takrat je bivališče postalo za čebele malo manj pravšnje. Spredaj in zadaj gruča ni več pokrita s satjem in se nekaj toplote izgublja v ti dve smeri.

Z izletavanjem čebel se panj precej zrači. Vsakokrat, ko čebela zleti iz panja, smukne v panj toliko zraka, kolikor je prostornina čebele. Kadar pa vstopi v panj, stisne iz panja toliko notranjega (izrabljenega) zraka, kot je sama velika. Kako to je, vidimo v zatohlem avtobusu. Ko dosti ljudi izstopi, je avtobus takoj prezračen zato, ker je po izstopu vsakega človeka smuknilo v avtobus 80–100 litrov zunanjega zraka.

Pozimi izletavanja ni in takega zračenja tudi ne. Kako zelo pa čebele rabijo zrak pozimi, je videti po tem, da se gruča vedno spravi točno nad sredino žrela, če le ni čebelar kaj napačno ukrepal.

Skozi žrelo tečeta dva sloja. Zgornji sloj je zrak in teče v panj, spodnji pa ogljikov dvokis in teče ven. V kepi se zrak segreva, meša z ogljikovim dvokisom in vlaga, ki ju delajo čebele z dihanjem, ter se prebija med čebelami proti stropu panja. Ta tok zraka, vlage in ogljikovega dvokisa je skozi vso kepo v smeri navzgor stalen. Tiste gmote te mešanice, ki prihajajo iz kepe, odpravljajo tiste, ki so že pod stropom, tako da se odtekajo na vse strani vodoravno pod stropom. Na tej poti se ves čas hladijo in lezejo ob stenah panja navzdol. Kjerkoli se ta mešanica dotakne mrzlih sten panja, nastaja zgoščevanje vlage in odlaganje na stene in na pod panja. Tako nastaja vlaga v panju. Ogljikov dvokis je 16-krat težji od zraka, zato se naglo izloča iz zraka, pada na pod in se zliva iz panja. Dotok čistega zraka v panj pa zajame očiščeni notranji zrak in ga vzame s seboj na ponovno pot skozi gručo.

Menda ne bom hudo presegel svojega znanja, če omenim splošno znani pojav, da vsako toplo telo žari toploto z infra rdečimi žarki. Vsaka čebela je toplo telo in žari te žarke na vse strani in tako oddaja toploto gručo, ki je zaradi tega topla. Tako ogrevana kepa je tudi sama toplo telo in prav tako oddaja infra rdeče žarke v svoje okolje. S to toploto se grejejo čebele, ki so na obodu kepe in jim je tako mogoče vzdržati na obodu, da ne zmrznejo ali vsaj otrpnejo, pač seveda le nekaj časa, ko se potem zri-nejo v gručo, na obod pa pridejo druge, dobro pregrete. Vse tiste na obodu v zgornji polovici kepe greje povrh še topli zrak in topli ogljikov dvokis, ki se dvigata iz kepe po vsej površini zgornje polovice. Tiste čebele, ki so na spodnji polovici na obodu, pa greje tisti del ogljikovega dvokisa, ki ga zračna struja skozi kepo ni pobrala s seboj in pada kot zelo težka plinasta snov iz kepe naravnost proti podu panja, pada skozi dotekajoči zunanji zrak nekako tako, kakor vidimo padati redko babje pšeno na prostem. Padajoči ogljikov dvokis ima blizu 37°C in ko pada skozi dotekajoči mrzli zrak, ga znatno pogreje.

Tako je v panju, če je na vse strani zrakotesno zaprt in je odprto samo žrelo. Iz gruča se ves čas polagoma dviga topel zrak, pomešan s še bolj toplim ogljikovim dvokisom in na obodu zgornje polovice se odbija od gruča že ohlajeni padajoči zrak in ogljikov dvokis. Obod na spodnji polovici gruča pa ogreva padajoči ogljikov dvokis, ki potem še pogreje dotekajoči zrak, že pomešan in pogret s panjskim zrakom. To je razlaga za »čudež«, da čebele, tako smrtno občutljive za mraz, vzdržijo zimo in da so ostale žive tudi pred kakšnimi 15 leti, ko je 3 noči zaporedoma bilo 35°C pod ničlo, pa še brez vsake škode.

Če pa pri AŽ panju ali pri Kirarjevem panju vrata ne tesnijo temeljito, potem del zraka pod stropom odhaja proti vratom in od tam na prosto. Zaradi tega je dotok mrzlega zraka povečan. Za povečano količino mrzlega zraka prej opisano gretje ne bo povsem zadostovalo, zato bo več čebel na spodnjem delu oboda otrpnilo in padlo mrtvo na pod ali pa zbolelo zaradi poslabšanega krvnega obtoka in potem od boleznih poginilo.

Prezračevalne naprave pri teh dveh panjih (če jih ima tudi AŽ panj) največkrat tudi niso zrakotesno zaprte, zato odteka zrak tudi tam na prosto. Tudi to poveča dotok mrzlega zraka v panj do škodljive pa tudi do pogubne stopnje.

Če čebele zaradi tega nekoliko pospešeno poginjajo, nastane še druga nesreča.

gruča se prehitro manjša, s tem pa tudi njena moč ogrevanja. Zmanjšana moč ogrevanja in še povečano hlajenje pa kaj hitro ubijeta vso družino.

Kadar je v teh dveh panjih vse v redu zatesnjeno, se topel zrak in ogljikov dvokis prebijata tudi v prostor med vrati in okenci. Tu odlagata vlogo in je zato ta prostor vedno ves moker.

Tu moramo odpraviti staro zmoto, da je zrak v panju prevlažen zaradi slabega zračjenja ali po kakršni koli drugi razlagi. Vлага je le eden od končnih izdelkov življenja vseh teles in se izloča skozi kožo kot znoj in pri dihanju kot vлага, ki jo nosi s seboj izdihani ogljikov dvokis. Vлага tedaj nenehno nastaja v panju. Delajo jo čebele iz meda in kisika v zraku. Dotik ogljikovega dvokisa, ki je zasičen s to vlagο, z mrzlimi stenami panja pa to vlagο zgosti v kapljice, ki ostanejo in se nabirajo na stenah. Čim bolj daleč je neka stena od gruče, tem manj jo gruča greje na prej razloženi način, zato je tem bolj mrzla in tem bolj pobira vlagο iz ogljikovega dvokisa. Ta vлага se v glavnem ne more vrniti v gručo k čebelarjem. Na teh mestih ni dovolj

Ta vлага pa nas zato ne veseli, ker zaradi nje plesni tisto satje, ki je bolj oddaljeno od gruče, ker hkrati povzroča trohnenje panja in ker je je včasih toliko, da hoče zapreti žrelo, ko tam zmrzuje v vse debelejši sloj ledu.

Kakšne prezračevalne naprave proti tej vlagi so tedaj le ponesrečena tvorba, ki sloni na neznanju in povzročajo smrt mnogih čebel pozimi in poleti, ali tudi smrt vse družine.

V nakladnih panjih je gibanje plinov in vlage drugačno. Pokrov in naklade ne prilegajo zrakotesno tako kot na primer zamašek v steklenico. Zato povsod tam, kjer kakšna višinska sestavina prilega na nižjo, uhaja topli zrak, nekaj ogljikovega dvokisa in vlage iz panja na prosto. Zato pa manj zraka pada proti dnu, tudi manj ogljikovega dvokisa in vlage. Nisem si še ogledoval čebelarjenja v teh panjih in o vlagi v njih ne zasledim ničesar v sestavkih v SC, zato ta razlaga izhaja samo od resnice, da so na vseh sestavkih med posameznimi višinskimi sestavinami reže, večje ali manjše, kakor je pač panj boljše ali slabše izdelan in kakor se je les s časom razsušil in zvil.

Le kaj vse se dogaja v zimski gruči pod snegom

toplote, da bi znatno izhlapevala. Kar pa je le izhlapi, odnese ogljikov dvokis s seboj iz panja, ker se vsa vлага nahaja na njegovih poteh. Ni pa je na poteh, kjer teče sveži zunanji zrak in očiščen notranji zrak v smeri pod kepo. Tako ta vлага ne more ne v gručo ne v prostor, ki obdaja gručo. Zato čebelarjem vlagο v panju ni škodljiva. Dokaz za to so še vse površine neposredno okoli kepe in satje v kepi, ki je vedno vse suho in čisto, brez plesnobe.

Te reže povzročajo stalni preprih, manjši ali večji ali pa poguben, ki družino ubije ali toliko pokvari življenjske razmere, da je krvni obtok oviran, pa čebele potem zbolijo, večina ali tudi vse. Seveda tudi žerke, potem ko so že. Zaradi odtokanja zraka skozi reže je lahko močan do takšne stopnje, da se nad gručo ustvarja malenkostno nižji zračni tlak. Če se to zgodi, potem je pretok zraka skozi gručo še nekoliko močnejši, zgodi pa se še to, da se mrzli zrak

iz žrela dviga tudi okoli vse kepe proti stropu in pobira s seboj toplo mešanico, ki puhti iz kepe, ter tako uniči ta varovalni topli sloj. Pri takšnih gibanjih se tudi vlaga ne odlaga v panju ali vsaj ne toliko, ker jo tokovi nesejo kvišku in ven.

Vrata pri AŽ panju in pri Kirarjevem panju lahko zavarujemo proti prepihu z gobastim plastičnim blagom. Malo večji kos kot so vrata, pogrnemo na odprtino panja in vrata zapremo. Podobno napravimo pri prezračevalnih napravah.

Pri nakladnih panjih bi na takšen način lahko zatesnili pokrov. Reže med nakladami in pa med spodnjo naklado in podom je mogoče dobro zatesniti s tesnili za okna in vrata (termoband).

Kar je mogoče zatesniti že zdaj v zimi, tako da ne vznemirjamo čebel, bi bilo dobro napraviti kar takoj. Kar pa ni mogoče sedaj, je treba opraviti vsaj za silo, mogoče s kakšnim cenanim lepilnim papirnatim ali plastičnim trakom.

Naj povem, da sam čebelarim v drugačnih panjih in že davno tesnitev skrajno skrbno opravi, poleti in pozimi. To se mi dobro poplača. Mrtvic je malo, smrt družine čez zimo pa je z eno ali dvema izjemama v dolgih letih zame neznana reč.

Pa še te izjeme danes pripisujem septikemiji. Vlage pa je seveda tudi v mojih panjih dovolj in preveč. Pri žrelah je ni, ker so visoka 20 mm, zato dotekajoči zrak odhajajočih hlapov tik pri podu žrela ne hladi, da bi zmrazili prej, kot iztečejo.

Če pomislimo, da je ogljikov dvokis 16-krat težji od zraka, potem lahko ugibamo, da je prostorninsko tega plina mnogo, mnogo manj kot dotekajočega zraka, še kljub temu, da je specifična teža sestavin dvokisa drugačna kot pri sestavinah zraka. Zato je sloj odtekajočega dvokisa zelo tanek v primeri s slojem dotekajočega zraka. Sočasno pa ti dve njegovi lastnosti, velika teža in majhna prostornina, storita, da se dvokis izloči iz zraka na poti od stropa proti podu.

Ko sredi zime gledamo panje in čebelnjake, kako čepijo v globokem snegu in hudem mrazu, niti ne pomislimo na to, da se v tem miru vendar ves čas nekaj dogaja, tiho in vztrajno brez presledka, po zakonih narave. Zakonov ni mogoče spremeniti, niti malo ne, mogoče pa je delati napake, če teh zakonov ne poznamo. Zaradi napak poginjajo čebele in tudi cele družine.

ZADELAVINA (PROPOLIS) — ŽLAHTNI PRIDELEK ČEBEL

A. MARIJA SEDEJ-MIHELIČ, DIPL. INŽ.

(Radijsko predavanje)

Najnovejša teorija o nastanku propolisa, ki jo zagovarjajo znanstveniki, kot so Rösch, Evenius in drugi, trdi, da zbirajo čebele smolnate snovi (ekskrete) z vejic in popkov nekaterih listnih in iglastih dreves in sicer breze, topola, vrbe, bora, smreke in drugih. Te smolnate snovi čebele pregnetejo in jim dodajo lastne fermente. Prinesejo jih v panj, kjer jih čebele z določno funkcijo prevzamejo in uporabijo za prevleko notranjosti panja in za zadelavo špranj proti prepihu. Vprašanje je, koliko čebe same aktivno sodelujejo pri predelavi teh rastlinskih ekskretov in jih spreminjajo v tako obliko zadelavine, kot jo najdemo v panju. Verjetno z encimi v izločkih svojih žlez slinavk povzročajo kemične procese cepitve molekul in sproščanje farmakološko aktivnih snovi, med katerimi so flavoni in flavonidi, organske kisline, alde-

hidi in eterična olja. To potrjujejo dejstva, da je večina aktivnih snovi v propolisu v obliki aglikonov in ne v obliki glikozidov, kot se nahajajo v rastlinskih ekskretih.

Po videzu je propolis rumenkasto rjave do rdečkasto rjave barve, specifičnega vonja po vanilinu, bleščeč in krhek, oziroma če je bolj pomešan z voskom, nesvetleč in plastičen. Barva propolisa je odvisna od geografskega porekla in okolne vegetacije. Zadelavino lahko pridelujemo kot ostale čebelne pridelke. Pridelujemo jo z rednim čiščenjem tistih delov panja, na katerih jo najdemo. Največ jo je ponavadi na mrežah okenc, na deščicah, s katerimi pokrivamo matično rešetko, na satnikih, zlasti takih, ki so bili nameščeni tik pod stropom, v raznih razpokah in režah panja in tudi na dnu panja. Z mrež jo najlažje dobimo z žičnato ščetko, s katero udarjamo po

mreži, ki je izdelana z izdelavino. Z drugih delov panja, posebno jeseni, jo ostrgamo z bolj ali manj topim strgalom ali pa topim nožem, tako da pri strganju ne nastrgamo tudi delov lesa. Pri pridobivanju izdelavine moramo paziti, da je navzočih čim manj onesčiščenih delov, kot so kovinski delci, mrtve čebele, prah, vosek in leseni delci. Sortiramo jo po lesku. Pri intenzivnem pridelovanju izdelavine moramo upoštevati nekatere biološke lastnosti čebel v tem pogledu. Predvsem moramo vedeti, da čebele lahko prinašajo in uporabljajo izdelavino, ko je dovolj topla, to je, ko je temperatura tako zunaj panja kakor tudi na mestu v panju, kjer jo rabijo, dovolj visoka. Upoštevati moramo, da pri takem pridelovanju čebele najraje izdelujejo odprtine, skozi katere jim prihaja v panj preprih v samo gnezdo, vendar pa moramo vedeti, da se čebele preveliki odprtini ne lotijo. Intenzivno pridobivanje izdelavine lahko poteka samo pri močnih družinah, ob toplim vremenu in z določenimi odprtinami v neposredni okolici zalega. Strokovnjaki, ki so ugotovili, da je najboljši čas za nabiranje izdelavine šele v jeseni, ko se v naravi zaključí čas vegetacije. Tako so namreč v nabrani izdelavini navzoče vse različne snovi od začetka do konca vegetacije in je zato zdravilni učinek propolisa večji, širši in popolnejši.

V dobrem desetletju, odkar se s propolisom ukvarjajo znanstveniki in znanstvene ustanove v celi vrsti držav, je bilo objavljenih že več kot 320 znanstvenih raziskav. Pred približno dvema letoma so strokovnjaki izmenjali informacije o svojih ugotovitvah na prvem mednarodnem simpoziju, posvečenem tej zdravilni snovi, sedaj pa teko priprave za drugi simpozij o propolisu, ki naj bi bil aprila 1976.

S pomočjo sistematičnih raziskav propolisa, z uporabo spektrometrije ter papirne in tankoslojne kromatografije so ugotovili, da je propolis sestavljen iz približno 70 komponent, od katerih je sedaj znanih okrog 1/3. Raziskave v specializiranih zavodih so pokazale, da ima propolis zelo uspešno delovanje na veliko število Gram-negativnih in Gram-pozitivnih bakterij. Še posebej je pomembno delovanje na patogene bakterije, ko ugotavljamo vedno več pojavov preobčutljivosti na razne antibiotike. Preobčutljivost na propolis praktično ne obstaja, saj so posamezne snovi v njem zastopane v izredno majhnih količinah, od katerih vsaka zase ni sposobna ustvariti pogojev za alergijo. Njihovo skupno delovanje v idealnem medsebojnem razmerju, ka-

kršno najdemo v propolisu, ima kontaktno delovanje, ki je enako ali pri nekaterih klicah še močnejše, kot je delovanje danes znanih antibiotikov širokega spektra. Delovanje propolisa na organizem pa je povsem neškodljivo in nenevarno. Apliciran v obliki premaže alkoholnih tinktur ali vodnih emulzij ima propolis zelo močno in hitro ANTIFLOGISTIČNO delovanje (proti vnetjem) na koži in na sluznicah prebavnega in respiratornega trakta. To njegovo lastnost danes na široko uporabljamo pri zdravljenju kataralnih vnetij v ustih, žrelu ter požiralniku. Klinična uporaba tinkture propolisa je bila uspešna pri zdravljenju katarja, želodčne sluznice ter ran na želodcu. Tudi pri zdravljenju vnetnih obolenj tankega in debelega črevesja s propolisom so doseženi zelo zadovoljivi rezultati. Nadvse hitre in dobre uspehe so dosegli s propolisom pri zdravljenju kožnih opeklin vseh vrst, tudi pri opeklinah, nastalih po sončenju in obsevanju. Pri raznih površinskih ranah kože in manjših urezih je propolis idealno sredstvo, ki zagotavlja zelo hitro epitelizacijo in hitro zaraščanje ran brez najmanjših znakov gnojenja. Prav tako je v medicini potrjena zdravilna moč izdelavine pri premagovanju obolenj v ušesih. Pomemben je tudi anestetični učinek propolisa, ki deluje močnejše kakor kokain, je pa pri tem povsem neškodljiv.

Na podlagi kemičnih, farmakoloških in kliničnih ugotovitev je pripravljenih že več preparatov na osnovi propolisa in sicer v SZ, Romuniji in Danski. V SZ izdelujejo že približno 10 različnih zdravilnih preparatov iz propolisa, med katerimi je poznan »Propalan«, v obliki aerosola, ki ga uporabljajo za zdravljenje opeklin prve, druge in tretje stopnje ter mest, iz katerih so vzeli kožo za transplantacijo. Drugi preparat je »Vajda«, tudi v obliki aerosola, uporablja pa se za dezinfekcijo ustne votline, predvsem pa kot dezodorant — sredstvo za odstranjevanje neprijetnega vonja, ki nastane zaradi bolnih zob, nekaterih bolezní želodca in črevesja ali po jedi čebule in česna. Odlično odstranjuje tudi zadah po nikotinu in alkoholnih pijačah. Poleg dezodorantnega učinka ima Vajda tudi pomembne profilaktične učinke proti nekaterim boleznim sluznice v ustni votlini. Podoben preparat je »Meta«, ki ga uporabljajo za dezodoracijo stanovanjskih in javnih prostorov. Nadalje izdelujejo še ekstrakt propolisa z medom, »Oleum Propolis«, za stomatologijo, »Aqua propolis« za zdravljenje bolezní v ustni votlini ter »Emulzija propolisa« za otorinolaringološko prakso. Propolis ne izgubi svo-

jih lastnosti tudi pri višjih temperaturah, (100°C), zato ga lahko dodamo tudi vročemu mleku in ga pijemo kot profilaktično sredstvo.

Propolis je pokazal izredne zdravilne lastnosti, zato je opravičeno njegovo mesto

v farmakologiji. Nadaljnje klinične raziskave bodo nedvomno še razširile njegovo uporabo v medicini. Začenja si vtirati pot tudi do jugoslovanskih potrošnikov, saj imamo že pripravljen preparat iz propolisa tudi pri nas.

SLADKOR IN MED

PREVOD

V preteklosti je med služil človeku kot sladilo, ki ga pa je v prejšnjem stoletju izpodrinil trsni sladkor. Iz sladkorne pese in iz sladkornega trsa ga izdeluje industrija kar na veliko po kemičnem postopku. Prekuhavanje pa uničuje v pridobljenem soku vse življenje, zato je trgovski sladkor mrtva — neživa snov.

Naravni med pa je poln življenja, saj vsebuje:

- glukozo ali grozdni sladkor,
- fruktozo ali sadni sladkor,
- dekstrin ali večstavni sladkor,
- trsni sladkor nekako 1,31 %,
- razne fermente = oksidazo, fosfatazo, invertazo, diastazo in katalazo,
- razne vitamine = C vitamin ali askorbinsko kislino, B₁ ali tiamin, B₂ ali riboflavin in B₆ ali piridoksin,
- mineralne snovi,
- nekatere kisline,
- aminske kisline,
- hormone ali tvorne snovi,
- inhibine,
- aromatične dišave in
- nekako 20 % vode.

Grozdni in sadni sladkor sta enostavna sestava. V medu ju označujemo kot invertni sladkor in sta glavna sestavna dela vsakega medu.

Grozdni sladkor je najvažnejši sladkor našega telesa. Nahaja se v krvi in skoro v vseh telesnih organih. V naravi se nahaja samo v sadju in v medu. V trsnem sladkorju je kemično vezan na sadni sladkor in ga samo prebava loči od njega. Grozdni sladkor vsebuje 6 atomov ogljika, ki so povezani med seboj in na vodo. V zelo zapletenih postopkih se voda postopoma nadomešča s kisikom, se pravi, da se ogljik polagoma izpreminja v ogljikov dvokis, pri čemer se sprošča energija. Grozdni sladkor dobavlja telesnemu ustroju toploto in mu služi kot pogonsko sredstvo.

Normalna sladkorna raven v naši krvi leži med 70 in 120. V vsej krvi je nekako 5 g sladkorja. Posebna regulirna naprava v telesu skrbi, da ostane količina sladkorja v enakomernih pravih mejah. Kar je preveč sladkorja v krvi, se pri zdravem človeku spremeni v glikogen, ki ga jetra nabirajo kot rezervno snov. Ob potrebi se glikogen spremeni v grozdni sladkor, da ga kri lahko uporablja.

Grozdni sladkor hitro kristalizira, sadni sladkor zelo težko. V začetku kristaliziranja plavajo kristali grozdnega sladkorja v nekristaliziranem sadnem sladkorju.

Sadni sladkor je po okusu slajši od grozdnega sladkorja. V našem telesu pa se pretaka po drugačni poti kot grozdni sladkor, ker je neodvisen od inzulina. Telo ga ne porablja takoj, ampak ga kopiči v jetrih v obliki telesnega škroba (glikogena) ter ga šele ob potrebi uporablja.

Ker je med sestavljen iz grozdnega in sadnega sladkorja, dovaja telesu takoj energijo v obliki grozdnega sladkorja, vpliva pa v obliki sadnega sladkorja še naknadno kot rezerva za porabljeni grozdni sladkor. Jetra nakopičijo lahko do 300 g grozdnega sladkorja, srce in mišičevja pa do 2 % lastne teže.

Dekstrini so večstavni sladkorji. V medu se nahajajo poleg invertnega sladkorja še manjše količine dvostavnega sladkorja (disaharidov). To sta v prvi vrsti trsni in sladni sladkor. Melicitoza je večstavni sladkor (polisaharid).

Fermenti ali **encimi** povzročajo spremembe in obnovo v telesu in so za naše življenje neobhodno potrebni. To so biokatalizatorji, torej snovi, ki kot katalizatorji pospešujejo biološke spremembe, ostanejo pa pri tem nespremenjeni.

Encimi delujejo samo pod določenimi biološkimi pogoji, namreč v temperaturi

med 35 in 40 °C. Reagirajo le na določene snovi ali na njihove skupine. Med vsebuje celo vrsto takih snovi in nekatere so nam že poznane. Najvažnejša je **invertaza**. Razkrajja namreč disaharide (trsni in pesni sladkor) v dva enostavna sladkorja. Invertaza se veže na eno molekulo trsnega sladkorja, ga razcepi na dva enaka dela, ju izpusti in se loti takoj druge molekule trsnega sladkorja. To se dogaja že v satovju. Čebele večkrat prenašajo med iz celice v celico, da zori, obenem pa mu pridajajo telesne sokove kot fermente. Kadar čebelar premešava med, pospešuje inventiranje obeh sladkorjev. Zato je invertaza najvažnejši ferment v medu, ker pospešuje njegovo zorenje. Kadar segrevamo med nad 45 °C, slabimo delovanje invertaze. S toploto 70 °C pa invertazo popolnoma uničimo.

V prekomorskih deželah navadno segrevajo med na 70—75 °C, da uničijo v medu vse kvasnice in s tem skoro preprečujejo kristaliziranje medu. Ta postopek so vpejlali zaradi nepoučenosti gospodinj, ki raje segajo po tekočem medu, ki pa je zaradi pregrevanja postal slabše kakovosti.

V **diastazi** sta najmanj dva fermenta, ki razkrajata škrob. Prvi pretvarja škrob v dekstrin (disaharid), drugi pa razbiva dekstrin v sladni sladkor. Po naravi ni v medu vedno enake količine fermentov. Deloma izvirajo fermenti iz medicinske, ki pa nanjo vpliva struktura tal, podnebje, vlaga in seveda tudi vrsta rastlin. Večino fermentov pa prispevajo čebelne žleze. Pri dobri paši odlagajo čebelnice obilico medicinske naglo v celice in jo šele pozneje prenašajo, da zori v med.

Katalaza izvira iz rastlin in je ferment, ki razkrajuje kisik iz vodikovega superoksida. Gozdni med vsebuje malo katalaze, pa boljše desinficira rane kot cvetlični med.

Vitaminov je v medu razmeroma malo. V glavnem so to B vitamini, ki ugodno vplivajo na živčevje, zato jih tudi imenujemo živčne vitamine. V maščobi toplivih vitaminov v medu ni.

Mineralne snovi je v medu mnogo vrst.

- **Magnezija** potrebuje naše telo dnevno 0,3 g. Na splošno dobivamo to količino z mešano hrano v zadostni meri. Magnezij se nahaja v mišičevju, v kosteh ter krvni plazmi.

- **Dnevna poraba fosfata** je nekako 1,2 g. Fosfati so potrebni pri izgradnji življenjsko važnih spojin. Potrebni so tudi za izgradnjo kosti in zobovja. Obščitnica in vitamin D urejmeta tako porabo fosfatov kot tudi presnovo apnenca. Kadar istočasno pri-

manjkuje v telesu fosfata in vitamina D, se pojavi rahitis. Mnogo fosfata dobivamo v mesu, mleku, siru in jajcih. Za ustvarjanje lecitina in določenih možganskih snovi je potreben fosfor.

- **Mangan** je neizogibno potreben, da različni encimi pravilno delujejo. Posebno pa je potreben, da se pravilno izkorišča tiamin (vitamin B₁).

- **Silicij** je v obliki kremenčeve kisline potreben, da se ustvarjajo maščobam podobne snovi, ki jih imenujemo organske tolšče.

- **Kalija** nam je dnevno potrebno 2 g in ga v glavnem dobivamo z rastlinsko hrano. Kalij deluje kot katalizator pri sestavljanju in razkrajjanju fosfatnih sestavin, ki nam dobavljajo mnogo energije.

- **Kuhinjska sol** je spojina klora in natrija. Dnevno je rabimo 1 g. V prvi vrsti nam je potrebna, da ustvarjajo želodčne žleze nad vse potrebno količino želodčne kisline. Kadar se močno potimo, po bruhanju in po driski ter ob močenju, zahteva telo večjo količino soli. Vegeterijanska hrana dobavlja telesu mnogo kalcija, zato nastane nekaka »lakota«¹ po soli. (Izkušeni lovci postavljajo divjačini solnice za lizanje, pastirji pa zbirajo ovce s soljo!). Pomankanje soli umori človeka prej kot lakota, ker prezgodaj preneha izločanje seči.

- **Kalcija** nam je dnevno potrebno 1 g, ker izgrajuje kosti in zobovje. Kalcij je potreben tudi zaradi strjevanja krvi, da se zatesnjujejo kapilarne cevčice in da se vzbuja mišičevje k delavnosti. Največ kalcija nam dobavljajo mleko in mlečni izdelki. Ugotovili so, da med z mlekom bolje zadržuje kalcij v telesu, kot samo mleko. Zato se med v tem primeru zelo ugodno uveljavlja, ker pomaga otrokom, da lažje pretolčejo dobo, ko dobivajo zobke.

Mikroprvine. Tudi kovine so našemu telesu potrebne, seveda v najmanjših količinah. To so železo, baker, kobalt, molibden, cink, jod in fluor. Imenujemo jih tudi neorganski vitamini.

- Telo odraslega človeka vsebuje nekako 5,5 g **železa**. Od tega odpade približno 3 g na krvno barvilo (hemoglobin) in 2,5 s na tkivo, od tega pol grama za mišice, tudi kot njihovo barvilo (mioglobin). Iz krvnega barvila gre nekako 1 g železa, ki je potreben kot katalizator pri dihalnih procesih, 1 g pa leži kot rezerva v jetrih, v vranici in želodčni sluznici ter v kostnem mozgu. Odrasel človek potrebuje dnevno nekako 5 miligramov novega železa. Manov med je za tvorbo krvi boljši kot cvet-

lični med, ker vsebuje še enkrat več železa.

• **Bakra** potrebuje naše telo dnevno 2 mg in to v prvi vrsti za tvorbo krvnega barvila. Baker pomaga celicam predvsem v obrambi proti infekcijam. Pomanjkanje bakra občutijo posebno tisti dojenčki, ki jih hranijo samo s kravjim mlekom. Kravje mleko vsebuje izredno malo bakra. Temni medovi vsebujejo več bakra kot svetli med.

Kislina. Vsak med vsebuje določeno število kislin. Nekaj teh kislin pride v med z medicino, večino kislin pa proizvajajo krmilne žleze pri čebelah. Te kisline vplivajo, da ima med določen vonj in okus, spodbujajo pri nas ješčnost in ugodno vplivajo tudi na prebavo.

Aminske kisline so enostavni gradbeni kamni za beljakovine, toda zelo važni gradbeni kamni za človeško telo.

Hormoni so tvorne snovi. Med ovira razvoj bakterij in mnoge celo uničuje. V nasprotju s tem pa zelo pomaga določenim kvasnicam pri razvoju. Pri poskusih z do-

jenčki, ki so dobivali med v hrani, je bilo ugotovljeno, da dojenčki niso imeli samo več hemoglobina v krvi, ampak so bili tudi težji, kot otroci, ki niso uživali medu.

Inhibine imenujemo snovi, ki ovirajo bakterije v razvoju ali jih celo uničujejo. Imenujemo jih tudi antibakterijske snovi ali baktericide. Te snovi pa so zelo občutljive na toploto in svetlobo.

x x x

Kot je razvidno iz navedenega opisa, vsebuje med mnogo dragocenih snovi, ki so velikega pomena za človeško telo. Njegove bakterijocidne lastnosti so nam lahko nepogrešljiv pomočnik pri zatiranju infekcijskih bolezni. Toda v praksi vidimo, da tudi na tem področju kemija spodriva naravo. V lekarnah namreč ne smejo prodajati naravnega medu kot zdravilo. Šele prečiščenega, se pravi, fermentov in hranilnih snovi oropani med, bi smeli prodajati. To pa nam čebelarjem nikakor ni razumljivo.

E. SCHWARZ v Die Biene 9/1974. Prevzel Julij Mayer

ČEBELARSKI ČASOPIS ZA NAŠE DRŽAVLJANE, KI JIM JE MATERIN JEZIK MADŽARSKI

S čebelarjenjem kot vzporednim poklicem ali hobijem se ukvarjajo ljudje raznih poklicev. Njihova skupna želja je, da se spoznajo z vsemi pojavi, ki se tičejo tega priljubljenega poklica, začeni od praktičnih dosežkov, vse do najsodobnejših znanstvenih ugotovitev na polju čebelarstva. Zaradi tega je razumljivo, zakaj je na svetu toliko čebelarskih časopisov, zakaj je večina ali vsaj večji del čebelarjev stalno predplačan na te časopise in zakaj se tudi čebelarske knjige glede na druge knjige relativno hitro razprodajo. Navadno ima vsak čebelar svojo majhno knjižnico, v kateri prevladuje čebelarska literatura. Ako jih opazujemo na raznih čebelarskih shodih, sestankih, pa tudi, kadar se dobijo na ulici, v čebelnjaku in podobno, se zelo pogosto razgovarjajo o prebranem čitivu, poskušajo pripraviti in uporabiti posamezne odlomke, objavljene v člankih in knjigah, tako da bi svojim čebelam dali vse pogoje za delo, a sebi čim boljše donose.

Popolnoma je razumljivo, da te informacije najlažje dojemamo v svojem materinem jeziku. Čebelarji madžarske nacionalnosti pri nas so zaradi tega nenehno želeli imeti svoj čebelarski časopis, kateri jih bo obveščal o vsem, kar jih zanima, v jeziku, ki ga najbolj razumejo in s katerega vse informacije najlažje in najnatančneje lahko prevzamejo in uporabijo. V času stare Jugoslavije so prav zaradi tega čebelarji madžarske narodnosti trikrat poskusili ustanoviti svoj čebelarski list. Od teh poskusov sta bila dva zelo kratkega veka, eden v Senti, drugi v Bečeju. Šele tretji poskus je prinesel časopis, ki je živel okrog sedem let. Njegov izdajatelj, urednik in lastnik Jožef Tamaško je znan čebelarski javnosti posebno po panju, katerega je izdelal in ki je še danes zelo razširjen v Vojvodini, ker ima nekaj dobrih lastnosti posebno pri selitvah in zapiranju čebel, ko se oprašuje

Nadaljevanje na strani 21

bilten
medex exp.-imp.

d. e. kooperacija

20 LET OZD MEDEX

*Telegram predsedniku Socialistične republike Jugoslavije Josipu Brozu-Titu
s proslave 20-letnice OZD Medex*

Dragi tovariš Tito,

*ob proslavi dvajsetletnice naše delovne organizacije vam pošiljamo naj-
pristrčnejše pozdrave.*

*Zelimo vas obvestiti, da je naša, sicer majhna organizacija, dosegla v
preteklem obdobju velike delovne uspehe, da je povečala promet čebeljih
pridelkov in razvila proizvodnjo sodobnih, človeškemu zdravju koristnih,
naravnih pripravkov iz medu, matičnega mlečka, cvetnega prahu in propo-
lisa. Samoupravne odnose znotraj kolektiva smo razširili tudi na večje šte-
vilo čebelarjev kooperantov, ki so se vključili pogodbeno v našo organizaci-
jo združenega dela in s tem pridobili tudi vse pravice iz združenega dela,
kakeršne imajo ostali delavci OZD Medex. S takšno obliko organizacije se
vključuje Medex tudi v direktno proizvodnjo surovin in v napore za tehnološko
modernizacijo našega čebelarstva.*

*Ob našem delovnem jubileju vam obljubljam, da bomo tudi v prihodnje
posvečali vse svoje napore nadaljni gospodarski rasti naše delovne organi-
zacije in nadaljnemu utrjevanju socialističnih samoupravnih odnosov med
nami. Visoka priznanja, ki ste jih ob tej priliki podelili našim najzaslužnej-
šim članom in nekaterim zaslužnim slovenskim čebelarjem, so za nas vse,
še posebno delovno vzpodbudo.*

*Dovolite, da vam ob naši proslavi sporočimo naše najiskrenejše želje
za vaše zdravje in za nove uspehe pri vašem delu v korist nadaljnjega raz-
voja naše samoupravne socialistične domovine, ter za utrjevanje miru v sve-
tu in enakopravnega sodelovanja med narodi.*

Kolektiv OZD »Medex«

Ljubljana, 25. novembra 1974

PROSLAVA 20. OBLETNICE OBSTOJA OZD MEDEX

Letos proslavlja OZD Medex 20-letnico svojega obstoja. Ob tej priliki je organizacija priredila dne 25. 11. 1974 proslavo s podelitvijo priznanj. V okviru proslave je bil istega dne dopoldne tudi ogled proizvodnega obrata na Linhartovi cesti in čebelarstvo skozi stoletja. Po ogledu je bila za vse navzoče degustacija proizvodov delovne organizacije Medex. Svočane proslave, ki je bila zvečer v hotelu Slon, se je udeležilo veliko število gostov iz Jugoslavije in tujine. Navzoči so bili poslovni partnerji OZD Medex, čebelarji kooperanti, predstavniki Zveze čebelarških društev Slovenije, predstavniki družbeno političnih organizacij, dolgoletni zunanji sodelavci podjetja in člani kolektiva.

Uvodno besedo je imela namestnica predsednika delavskega sveta tov. Rot Kristina, ki je odprla proslavo in pozdravila vse navzoče. Nato je predala besedo tov. direktorju dipl. oec. Alešu Mižigoju, ki je v svojem poročilu orisal razvojno pot OZD Medex in med drugim dejal:

»Rojstni datum OZD Medex je 13. februar 1954. Značilna obdobja v razvoju so bila:

1954—1959 — uveljavitev delovne organizacije na domačem in tujem trgu.

1960—1961 — stagniranje do nevarnosti za likvidacijo,

1961 — edino leto v delovanju Medexa zaključeno z izgubo,

1962—1964 — doba težkih preizkušenj za delovni kolektiv zaradi Agromela,

1965—1967 — normalizacija poslovanja, razširitev na nove proizvode,

1968 dalje hiter vzpon ekonomske rasti organizacije.

Vzporedno z razvojem materialne baze in širjenjem poslovanja se je razvijala tudi tehnologija. Sodobni proizvodno-skladišni prostori v skupni izmeri nad 6000 m² nam omogočajo, da uvajamo novo sodobno tehnologijo. V novem objektu na Linhartovi cesti je montirana nova, moderna oprema: naprave za topljenje in egaliziranje medu, stroji za polnjenje medu, naprave za proizvodnjo in polnjenje medice, pakirni stroji, uporabljen je paletni transport. Organiziran je lastni laboratorij, ki dela skrbno kontrola kvalitete surovin in proizvodov, hkrati pa se je intenzivno usmeril tudi v raziskovalno dejavnost in si pri tem zagotovil

sodelovanje znanstvenih ustanov, klinik in institutov v Jugoslaviji in tujini.

Promet medu se je v 20. letih v celoti povečal za 5-krat, medtem ko se je prodaja samo na domačem tržišču povečala za preko 30-krat. Na področju naravnih poživil imamo izredne uspehe. Leta 1973 je samo prodaja preparatov Melbrosin presegla 200.000 enot. Posebno skrbimo za reprodukcijski material, ki ga potrebujejo čebelarji v Jugoslaviji.

V letu 1974 imamo planirano realizacijo 100 milijonov dinarjev, katero bomo celo presegli. Število zaposlenih se je v času obstoja OZD povečalo od 28 na 145, torej več kot 5-krat. Morda vas bo zanimalo še, da od celotnega jugoslovanskega izvoza čebelnih pridelkov realiziramo več kot 95 %, da pokrivamo na jugoslovanskem tržišču v odkupu in prodaji približno 50 % in da po prometu ter po proizvodnih kapacitetah spadamo med 5 največjih za čebelne proizvode specializiranih organizacij v Evropi. Posebno mesto pripada naši delovni organizaciji pri razvijanju in uvajanju na tržišče novih, visoko kvalitetnih proizvodov izdelanih predvsem iz čebeljih pridelkov.

Med našimi delovnimi enotami posvečamo posebno skrb DE kooperacija s čebelarji. Kooperanti-čebelarji lahko dobijo v naši delovni organizaciji na kredit ves reprodukcijski material ali pa tudi denarni kredit za nakup tistega blaga, ki ga pri nas nimamo. Nadalje imajo na razpolago brezplačno strokovno pomoč, pravico do sorazmerne udeležbe glede na njihov prispevek pri delitvi čistega dela dohodka po zaključnem računu. Razen tega imajo brez ozira na trenutno situacijo na tržišču zagotovljeno prodajo vseh svojih čebeljih pridelkov. Vključili so se kot enakopravni samoupravljalci OZD Medex in imajo preko svojega sveta kooperantov in z delegati v delavskem svetu možnost polnega sodelovanja v vseh vprašanih delovne organizacije.

Po govoru tov. direktorja je član IS Slovenije in predsednik koordinacijske komisije za gospodarstvo tov. Miran Goslar podelil državna priznanja 20. sodelavcem Medexa in zaslužnim delavcem na področju čebelarstva.

Ob 20-letnici je OZD Medex podelila posebna priznanja in nagrade svojim članom, zaslužnim čebelarjem, kooperantom,

čebelarškim organizacijam, čebelarškim krožkom in zaslužnim delavcem na področju čebelarstva. V imenu odlikovancev se je zahvalil tov. Valentin Benedičič, bivši dolgoletni predsednik ZČDS, v imenu ZČDS pa je govoril njen predsednik tov. dr. Jože Benigar in zaželel mnogo uspehov v nadaljnjem razvoju organizacije. Prav tako je izrazil željo po dobrem medsebojnem sodelovanju. V imenu kooperantov je tov. Vidovič pohvalil način sodelovanja OZD Medex s čebelarji kooperanti.

Podpredsednik Zveze slovenskih zadrug iz Celovca dr. Mirt Zwitter je čestital Me-

dexu k jubileju in predsednici delavskega sveta izročil priznanje Antona Janežiča, najvišje slovensko priznanje na Koroškem, za dolgoletno uspešno gospodarsko sodelovanje Medexa s slovenskimi zadrugami na Koroškem. Čestitke in želje za uspešen razvoj in dobre poslovne odnose sta izrazila tudi gosta iz tujine gospod Marcus Grünig iz Švice in direktor firme Melbrosin Internacional gospod Pavel Urban.

Po zaključku programa je bil prijeten tovariški večer, ki so ga s partizansko pesmijo popestrili pevci študentskega zbora Vinko Vodopivec.

ODLIKOVANJA

Z ukazom predsednika republike št. 151, z dne 6. novembra 1974 je dobilo državna odlikovanja 20 zaslužnih sodelavcev Medexa in delavcev na področju čebelarstva.

Red dela z zlatim vencem:

1. Valentin Benedičič — Ljubljana
2. Ignac Grom — Vrhnika

Red republike z bronastim vencem:

1. Alojz Benko
2. Aleš Mižigoj

Red zaslug za narod s srebrno zvezdo:

1. Janko Belec
2. Jože Renko

Red dela s srebrnim vencem:

1. Vojin Barišič
2. Maks Gregorc
3. Marija Grmek-Zlobec
4. Ciril Jalen
5. Vida Jenko
6. Alojz Kastelic
7. Marija Osana-Stanovnik
8. prof. Edi Senegačnik
9. Jože Šušteršič
10. Veronika Šušteršič-Ločniškar
11. Janez Tilinger

Medalja dela:

1. Hermina Erent-Turk
2. Ivan Košir
3. Marica Rozman

Član IS in predsednik
koordinacijske
komisije za
gospodarstvo
Miran Goslar
predaja odlikovanja

PRIZNANJA OZD MEDEX

Ob svoji 20-letnici je OZD Medex podelila posebna priznanja svojim sodelavcem, za služnim čebelarjem in čebelarskim organizacijam. Med drugim so jih dobili:

Martin Adlešič, dr. Maruša Avguštin, Janko Belec, Alojz Benko, dr. Radovan Bratina, Alojz Gorenjc, Jože Hainz, Jože Hribar, Ciril Jalen, Evgen Kušter, Ignac Legat, Ivan Maroh, Viktor Marvin, Karel Martelanc, Janko Mavzer, Jože Mažgon, Martin Mencej, prof. Stane Mihelič, Miro Pavlin, Janez Pislak, Jože Renko, prof. Edi Senegačnik, dr. Nežka Snoj, Janko Stele, Lojze Struna, Ciril Tručl, Anton Verbič.

Čebelarski muzej Radovljica.

Čebelarska društva: Križevci, Lendava, Ljutomer, Maribor, Murska Sobota, Nova Gorica in čebelarsko društvo Rijeka.

Čebelarski krožki: Artiče, Domanjševci, Jarenina, Ježica, Kobilje, Krško, Laško, Mengeš, Moravče, Podčetrtek, Polhov Gradec, Polzela, Senovo, Spodnja Hudinja, Studenci-Pekre, Šmarje pri Jelšah, Turnišče, Velike Lašče, Vrhnika, Zagrad-Celje, Tehnična kmetijska šola Maribor.

Zveza čebelarskih društev Slovenije.

Zlate plakete so prejeli: Valentin Benedičič, Ignacij Grom.

Priznanje za 20-letno delo v OZD Medex so prejeli delavci Medexa: Maks Gregorc, Marija Osana in Vera Suštaršič.

LETO 1975 V ZNAMENJU RACIONALNEGA GOSPODARJENJA IN VARČEVANJA

Značilno za pretečeno leto je bilo, da so industrijsko razvite države prišle v hude gospodarske težave. Seveda tudi naša država, ki ima pa v bistvu tržno gospodarstvo, ni bila neprizadeta. Poseben problem je nastal v zvezi z močnim porastom cen naftnim derivatom, kar je negativno vplivalo na plačilno bilanco naše države. Po nepopolnih podatkih bo potrebno odšteti pri nas za zvišano ceno nafte in drugih goriv dodatnih 700 milijonov dolarjev. Toliko na kratko glede uvoza. Na drugi strani bi bilo pričakovati, da bomo dosegli pri našem izvozu ustrezne finančne rezultate. Žal pa lahko ugotovimo, da smo naleteli na velik problem pri našem izvozu, predvsem kmetijskih pridelkov. Zapora izvoza mesa v zahodno evropsko gospodarsko skupnost nam je povzročila ogromno gospodarsko škodo.

Seveda bo čebelarje predvsem zanimalo, kakšno je stanje na svetovnem tržišču z medom. Prav nerazumljivo je, da je prišlo v času, ko so se cene nekaterim predmetom močno zvišale, do velikega padca cene medu, izraženo v procentih ca. 25 %. Največje izvoznice medu, kot npr. Argentina, Meksiko in Kitajska, nudijo ogromne količine medu na evropsko tržišče, ki pa ni zainteresirano za nakup. Na voljo je nad 50.000 ton medu. Takšno stanje razumljivo negativno prizadene tudi naše čebe-

larje. Zaenkrat nam ni uspelo prodati na svetovno tržišče včasih najbolj iskanih gozdnih sort medu. Situacija je izredno težka, grozeča gospodarska kriza v zahodni Evropi še posebej opozarja, da bo leto 1975 izredno težko, lahko rečemo preizkušnja za vse izvoznike. Nekateri naši čebelarji kritizirajo našo delovno organizacijo, češ da nudimo prenizke cene za med in druge čebelne proizvode. Tem čebelarjem, ki tako pavšalno kritizirajo, ni dosti mar stanje na domačem in tujem trgu. Naša poslovna politika pa mora temeljiti na tržnih pogojih, ki so v sedanjem trenutku žal zelo kruti za proizvajalce-čebelarje, vendar mi smo nemočni, da bi kaj bistveno vplivali na spremembo tržnih gibanj.

Leto 1975 bo zahtevalo od nas vseh čim bolj racionalno gospodarjenje in varčevanje. Čebelarji kot proizvajalci bodo morali tudi dati svoj delež k stabilizaciji gospodarstva. Naša delovna organizacija bo po svojih močeh nudila čebelarjem kar najboljše cene za njihove pridelke. Želimo, da bi tudi čebelarji imeli razumevanje za težaven gospodarski položaj in z nami še bolj sodelovali kot doslej.

V imenu kolektiva in v svojem imenu želim vsem čebelarjem uspešno in čim bolj medeno leto 1975.

Direktor OZD Medex
dipl. oec. Aleš Mižigoj

ali škropi s kemijskimi sredstvi, ki so nevarna za čebele. Ta časopis je živel do same okupacije Bačke od strani Hortijevih fašistov, katerim pa je bil še časopis v madžarskem jeziku ovira ter so ga ukinili.

Po osvoboditvi so leta 1948 čebelarji Bačke Topole zopet poskušali z izdajanjem čebelarskega lista, ki je izhajal dve leti in pol. No, zaradi materialnih težav je nehal izhajati.

Do leta 1954 so dozoreli pogoji, da so pod okriljem Čebelarskega združenja v Subotici začeli izdajati časopis pod imenom MEHESZETÖNK, kar pomeni »Naše čebelarstvo«, a lastnik časopisa je njihovo združenje. Da je bil časopis izraz potreb velikega števila čebelarjev, dokazuje podatek, da je v začetku bilo v uredniškem odboru 17 čebelarjev iz raznih krajev Vojvodine, a glavni urednik je bil Tamaško, ki je že takrat izdelal svoj panj in ga preko lista tudi populariziral. Ta čebelarski list, čeprav je navidezno spremenil že trikrat svojega izdajatelja, živi skoraj že dvajset let. Za čebelarskim združenjem je izdajala časopis Čebelarska zadruga, a ko je ta prerasla v podjetje MEDOPRODUKT, je časopis postal glasilo podjetja. Sedaj je lastnik Zadrugni kombinat PEŠČARA, v katerem sestavu deluje OOUR MEDOPRODUKT. Vendar vse to ni vplivalo na karakter lista, ki je bil in tudi ostane čebelarski časopis z glavno nalogo, da obvešča čebelarje o novem v čebelarstvu, da daje nasvete začetnikom in izkušenim čebelarjem o posameznih vprašanjih, ter da tako pospešuje čebelarsko proizvodnjo. Ta pomoč je posebno važna za začetnike, mlade čebelarje, ki jih ni ravno preveč, a vendar so. Interesantno je namreč to, da se mladi čebelarji regrutirajo v glavnem iz vrst ljudi, ki niso ravno najmlajši, večina so to v starosti 30 do 40 let, ko začnejo čebelariti. Mlajši, ki začnejo čebelariti kot mladeniči, so res prava redkost.

Glavni sodelavci časopisa so čebelarji z večjo prakso, ki pišejo o svojih izkušnjah, opažanjih in dajejo mnenja na posamezna vprašanja, ki so aktualna za druge čebelarje, tako da se večkrat sprožijo daljše polemike. To se v glavnem tiče vprašanja sistema panjev, dvomatičnega čebelarjenja ter izkoriščanja akacijeve paše, a v novjšem času tudi sončnic. Ta vprašanja so v glavnem odsev situacije čebelarstva v Vojvodini, kjer se je do danes zadržala položaja, a razen te se širijo razni tipi nakladnih panjev ter se nenehno dokazuje večja vrednost sedanjega, pa zopet drugega tipa navedenih panjev. Velik del čebelarjev

smatra, da se da uspešno čebelariti v obeh tipih panjev, samo potrebno je imeti v mislih specifičnost posameznega panja pri raznih pašah in izkoristiti vse dobre strani ter začasno odstraniti slabe.

Enaka situacija je z enomatičnim in dvomatičnim, ali kakor se pravilneje pravi, čebelarjenjem z eno odnosno dvema čebel-nima družinama v enem panju. Tudi tukaj se mišljenja razlikujejo, posebno zaradi tega, ker je v Vojvodini akacijeva paša glavna paša, ki pa je zelo zgodnja, ko so še čebelne družine praviloma nerazvite, ter nekateri smatrajo, da se dve družini ena poleg druge tudi boljše razvijeta in mnogo laže napolnita panj do akacije. Vendar prevladuje mnenje, da se akacija lahko izkoristi le z močnimi čebelnimi družinama, ki se praviloma v naših pogojih morajo dražljivo krmiti.

Razen naših, sodelujejo v časopisu tudi čebelarji iz zamejstva. Naj povem, da se redno oglašja neki čebelar iz Peruja, ki ima tam preko 1000 panjev čebel. Njegove dopise objavljajo 2 do 3-krat letno. V zvezi z novostmi v svetu se časopis naslanja na jugoslovanske čebelarske publikacije, katere informacije prenaša v glavnem v obliki črtic iz literature.

Časopis izhaja dvomesečno na poldrugi polli. Naklada pa mu je 1000 izvodov, kar je v odnosu na število čebelarjev madžarske narodnosti v Jugoslaviji zelo lepo število, vendar nezadostno za tiskarske izdatke. Časopis financira Medoprodukt, ki s časopisom daje tudi največjo pomoč svojim poslovnim partnerjem, čebelarjem in nudi mnogo za čebelarstvo v Vojvodini.

Razen materialnih težkoč predstavlja največjo težavo majhno število sodelavcev, ter se zaradi tega javljajo vedno ista imena izpod posameznih člankov, vendar uredništvo uspeva, da z raznimi tujimi informacijami gradivo popestri in list drži na dostojni višini. Le temu se lahko zahvalimo, da se kljub težavam v čebelarstvu in manjšanju obsega čebelarstva sploh v Vojvodini število predplačnikov — časopis se dobi samo po predplačilu — ne zmanjšuje, temveč je od začetka konstantno.

Novi zakon o čebelarstvu v Vojvodini, ki je bil uveljavljen v začetku lanskega leta, bo verjetno pospešil in razvil čebelarstvo te pokrajine bolj kakor do sedaj. V Vojvodini se namreč poskuša pomagati čebelarjem, da zaščitijo čebele pred raznimi negativnimi posledicami škropljenja in zapraševanja. Čebelarstvo se bo razvilo, če se uspe, kar bo za dobrobit poljedelstva sploh. Za primer naj povem, da so lansko leto v Vojvodini posejali sončnice na površini 150.000 hektarov, a za

opraševanje tako velikih površin je 100.000 čebelnih družin, kolikor jih ima Vojvodina, odločno premalo. Rabimo najmanj dvakrat toliko čebel. Ker je sončnica pokazala, da je dober izvor nektarja, odnosno medu, mnogi menijo, da je prav ona garant rentabilnosti in pogoj za razvoj čebelarstva v Vojvodini.

Medoprodukt bo s svoje strani vse pri-
speval, da bo časopis redno izhajal in da
bo s tem pomagal čebelarstvu, posebno pa
čebelarjem začetnikom, ki jih bo v bodoče
vse več. S tem se bodo v proizvodnji do-
segli boljši uspehi, a preko lista se kon-

taktira s čebelarji, ki so poslovni partnerji
in kateri želijo s prodajo svojih dobrin do-
seči vse boljše pogoje za uspešno čebe-
larjenje.

Konec preteklega leta je časopis ob-
hajal dvajsetletnico obstoja. Tega niso do-
živeli vsi njegovi predhodniki skupaj. Tega
ni nihče niti predvideval. Realni pogoji za
nadaljnje izhajanje lista obstoje. S tem pa
je tudi dana osnova in važna podlaga za
razvoj čebelarstva v Vojvodini.

Laslo Terheš, urednik
(Prevedel Ivan Krajnc,
Pčelar april 1974)

PRODAM

čebelarstvo tehniko. Jože Brezan, Ljubljana, Titova 41.

102 AŽ panja s čebelami; čebelne družine so v odličnem stanju. Cena posameznega
panja je 900 din; prodam pa skupno in ne posameznih panjev. Ivan Krajnc, 66273
Marezige 54.

Knjižica »Tajinstveni zlodeji«

Janeza Fuisa ne stane 1.— din, kakor je bilo objavljeno v Slovenskem čebelarju
št. 12, ampak 100.— din.

Uredništvo

OZD MEDEX SPOROČA,

da prodaja po stari ceni pogače za čebele apisan I in apisan VI.

O LETU ČEBEL

DUSAN MERCINA

Že nad deset let opazujem čebelo, zato bom opisal nekaj izrednih primerov njene leta, kako čebela leti, oziroma kako koristi let ob raznih vremenskih razmerah pri opravljanju svoje neumorne dejavnosti.

Pri prvih mojih korakih v čebelarstvo sem že opazil, da čebela ne leti v ravni črti, niti v loku, ampak v nekakšni cik-cak liniji. Več takrat nisem razmišljal. Danes si postavljam vprašanje, zakaj? Vsekakor ima čebela za tak let določen vzrok. Če malo pomislimo, ugotovitev ni tako težka. Ob popolnoma mirnem ozračju le opazimo, da se dim iz dimnikov počasi pomika v določeni smeri. To nam pojasni, da se tudi vonj medovitega cvetja enako pomika v določeni smeri, čeprav ga mi ne vidimo. Odgovor na vprašanje je sedaj tu. Ako bi čebela letela v ravni ali ločni črti in še slučajno v isti smeri, bi gotovo dojela le majhen del tistega, kaj nosi ozračje. Mi pa vemo, da leti čebela v obliki lomljene črte, tako nam mora biti jasno, da je samo pri takem letu možno, da ulovi v svoja čutila maksimum tistega, kar se nahaja v zraku, torej tudi vonjave cvetja.

Primer: V sredini večjega hriba je majhno sedlo, ki nekako združuje dve dolinici. Ena je bila sončna z nekaj hišami, njivami, travniki in sadovnjaki, v drugi je med ostalim gozdnim drevjem bilo nekaj akacije, ki je takrat ravno cvetela. Ob postanku na sedlu sem postal pozoren, ker je nekaj čisto nizko švigalo mimo mene. Čebele so letele po dolini od hiš navzgor, preko sedla v drugo dolino na akacijo in nazaj. Zanimivo je, da so letele tako skupaj, da so ustvarjale pravo procesijo. Če bi tam postavil obroč z radiusom enega metra, bi vse letele skozi njega. Ta let je bil v obeh smereh takšen, kot ga imajo mravlje na svojih pohodih. Vzrok je samo eden: bilo je precej vetrovno. Če bi letele spodaj okrog grebena, bi imele pot krajšo in manj naporno, toda tukaj je bil glavni pogoj veter. Ker so si izbrale pot navzgor preko sedla, lahko zaključimo, da je bila za njih ugodnejša. Zelo verjetno je, da so izkoriščale v določenem smislu tok vetra skozi te dolinice v svoje dobro.

Primer: Čebelnjak je stal tako, da je gospodarsko poslopje bilo branik pred severnim vetrom. Glavni pašni viri so se nahajali južno od čebelnjaka. Tisti dan je bilo dopoldne lepo vreme, popoldan je začel pihati močan vzhodnik. Čebele svojih normalnih letov nekaj metrov nad zemljo niso mogle več opravljati, ker je bil veter premočan, povrhu pa je še udarjal spredaj v panje skoraj čelno. Predstavljam si, da je nekeje v zavetrju še nekaj medilo, ker so kljub vetru pridno izletavale. Ta let je bil nekaj posebnega. Iz panjev so se spuščale proti tlom, zavile za čebelnjak, dalje okrog gospodarskega poslopja, stanovanjske hiše, potem pa za nizko živo mejo. Od tu dalje so bile prisiljene preleteti okoli 10 metrov prostora, ki je bil na udaru vetra, da so lahko prišle v zaklon majhnega zemeljskega grebena. Ves let je bil kar najbolj pri tleh. Vračajoče se čebele so letele popolnoma isto pot in šele pred čebelnjakom so se povzpele navzgor v svoje panje. Če bi takrat kdo do podrobnosti preštudiral in analiziral imenovani let čebel, bi ugotovil pravo tehnično mojstrovino.

Ne vem, ali sem slišal ali bral, da čebela ne leti preko širokih voda, rek ali jezer. Naj opišem še dva primera glede tega.

Opazoval sem primer na mostu, ki veže nad sto metrov oddaljeni obali reke. Na levi strani te reke je večje naselje, kjer je nekdo imel čebele. Na desni strani je srednje visok hrib, porasel z akacijo. Ko sem prišel po mostu že skoraj na levo obalo reke, sem videl, da voda nekaj nosi. Podzavestno sem se ustavil. Naključje je hotelo, da je ravno na mestu mojega postanka bil lomni kot čebelnih poti, ki so letele na akacijevo pašo preko reke in po isti poti tudi nazaj. Blizu mosta na levi strani je večja zgradba. Reka teče na tem mestu od severa proti jugu. Veter je pihal od vzhoda proti zahodu. Tukaj sta zanimivi dve stvari. Prvič, čebele niso letele levo ali desno mimo zgradbe, ampak ob zidu navzgor, preko strehe in na drugi strani dol. Zakaj tako? Morda je razlog ta, da je bila vzhodna stran hiše na udaru vetra, zahodna pa v nekakšnem zatišju. Veter, ki

je udarjal ob vzhodni zid hiše, se je v neposredni bližini medsebojno ubijal in vse kaže, da so čebele koristile ravno ta vmesni prostor. Drugič: vsak bi pomislil, da gre let ob mostu pravokotno preko reke, ker je to najkrajša pot nad vodo. Pa ni bilo tako. Na tistem mestu, kjer sem se ustavil, so kljub vetru obrnile smer v diagonalnem smislu preko reke. Tako je nastal let nad vodo več kot za 50 metrov daljši, kakor če bi letele pravokotno preko reke. Moramo se vprašati, zakaj so tako letele, ko vemo, da so bile ogrožene od vetra. Moj občutek in zaključek je naslednji: čebela zna koristiti veter nekako tako kot jadrnica na morju. Kar razločno sem lahko opazil, kako so rezale veter v poševni smeri.

Nazadnje še primer ob jezeru: čebelnjak je bil oddaljen od jezera okoli 500 do 600

metrov. V bližini tega kraja je jezero široko približno 1300 metrov. Na drugi strani jezera je hrib porasel z iglavci. Ob času medenja tega gozda se je v omenjenem čebelnjaku oziroma v panjih pokazal kar lep donos gozdnega medu. Čebele so morale leteti preko jezera na pašo. Vsaka druga možnost je bila tedaj izključena. Na tisti strani, kjer je stal čebelnjak, daleč okrog ni bilo iglavcev. Najkrajša pot okoli jezera je nad 10 km. Vetra ni bilo. Moralo pa je biti pomikanje zraka od gozda v smeri čebelnjaka preko jezera, kako bi sicer odkrile pašo tako daleč.

Iz navedenega lahko vidimo, kaj vse zmore čebela. Marsikaj nam lahko postane še jasno, če se bomo naučili opazovati njeno delo.

PRIHAJAJO SPODBUDNE VESTI O TETRAPLOIDNI AJDI

Inž. agr. Jože Španring je s svojim prispevkom (ponatisom) v 8. števil. Slovenskega čebelarja o novi sorti ajde vzbudil pozornost ne le pri kmetovalcih, ampak prav tako tudi pri čebelarjih. S tem v zvezi smo prejeli nekaj dopisov, ki dajejo upanje, da bo nova sorta ajde tudi čebelarjem vrnila tisti sloves, ki ga je nekdanj imela pri nas. Takole nam piše I. S. iz Konjskega pri Boštjanu:

»V letu 1973 sem s težavo dobil 20 kg nove vrste ajde, to je tetraploidne ajde, kakor jo imenujejo. Posejal sem jo na 43 a 12 m². Medila je odlično. Čebele so jo trumoma obletavale. Pridelek pa je bil štirinajstkrat, to je 280 kg. Bil bi pa še boljši, če mi jo ne bi uničevale srne in fazani. Bilo bi čez 300 kg.

Lanski pridelek sem letos razdelil med 14 čebelarjev in uspeh je že tu. Letošnjo jesen so dodali čebelnim družinam samo še polovico zaloge. Pri meni je medila še 20. septembra, nato je pa sledil dež in dež in preprečil nadaljno medenje.

Tudi letošnji pridelek sem pripravljen razdeliti med čebelarje in kmetovalce, ki se zanimajo za to sorto ajde. Zato vas prosim, da objavite ta moj prispevek. Moj popolni naslov pa zaenkrat obdržite v uredništvu.

Vam pa pošiljam nekaj semen, da boste videli, kakšna so zrna nove ajde. S čebelarskim pozdravom!«

I. S.

Pred seboj imam ta ajdova zrna. Polna so in lepo oblikovana. Prav tako, kakor so nekdanj imeli kčeki fantje oblikovane klobuke »na ajdovo zrno«. Takšna je torej ta tetraploidna sorta. Pravzaprav na zunaj nič drugačna kot tista, ki smo jo dobili pred petdesetimi leti izpod omlačenih snopov v podu. In vendar daje upanje, da bo s svojimi novimi lastnostmi spet povrnila zaupanje poljedelcu, gospodinjam tako iskano in cenejšo ajdovo moko, čebelarju pa toliko opevan ajdov med in obnožino.

Ne razumemo pa, zakaj želi ostati pridelovalec in čebelar I. S. anonimen, saj je lahko ponosen, ker je med prvimi, ki so poskusili svojo srečo z novim semenom in dosegli več kot razveseljive rezultate. Upamo, da bomo v prihodnji številki našega glasila že tudi omogočili zainteresiranim čebelarjem, da dobijo stike z avtorjem gornjega pisma.

Iskrena vam hvala, tov. I. S., in naš tople čebelarski pozdrav!

Urednik

NEKAJ KRITIKE NA RAČUN NAŠEGA GLASILA IN NAŠ ODGOVOR

Tovariš urednik,

ne zamerite mi nekoliko kritike na račun lista. Vem, da niste vi krivi; objavite, kar pač dobite, vendar bi želel sam in še marsikateri čebelar, manj strogo strokovnih člankov, ki so večini čebelarjev nerazumljivi, pač pa več preprostih, lahko razumljivih člankov. Poglejte Slovenskega čebelarja med obema vojnama, kako je bil razumljiv in kaj vse se je pisalo v lahko razumljivem jeziku. Če je študiran človek zmožen napisati strokovne znanstvene razprave, bo upam, tudi lahko napisal preprost članek za preprostega čebelarja, ki ga bo lahko razumel in z večjim veseljem vzel list v roke, kot pa ga danes.

Virmašan

Tov. Virmašan,

bodite prepričani, da si v uredništvu vedno želimo predlogov in tudi kritičnih pripomb na račun našega glasila, ker se zavedamo, da ima tudi naš list slabosti. Še več. Vemo, če ni pripomb ni oddvojenih mnenj, potem imamo le pasivne bralce, ki samo berejo tiskano vsebino; mi pa želimo, da so naši bralci aktivni pri branju, se pravi, da poglobljeno spremljajo izvajanje branih tekstov.

Seveda pa niso vse kritične pripombe vedno sprejemljive, predvsem še tedaj ne, če niso konstruktivne, tj. če ne vsebujejo hkrati tudi dobronamerne, pozitivne in uresničljive predloge.

Najprej moramo povedati, da ne »objavimo, kar pač dobimo«, kakor menite vi in še mnogi drugi. Vsi dobljeni prispevki gredo skozi sito uredniškega odbora. Tudi pri izbiri gradiva za objavo je selekcija. Morda res ne vedno najbolj posrečena, ker ni vedno na razpolago zaželenih kvalitetnih prispevkov. Tedaj moramo poseči tudi po manj kvalitetnih. Na vsak način pa skušamo biti objektivni pri oceni in izbiri gradiva za tisk. Dokaz temu je dejstvo, da se je nabralo že kar dosti poslanega in neobjavljenega gradiva.

Svojo kritično ost ste namerili tudi

proti »strogo strokovnim člankom«. Glede tega se pa razhajamo. Nekaterim je glasilo premalo strokovno, drugim pa zopet preveč. Uredniški odbor pa ne sme odstopiti od osnovne vsebinske zasnovе glasila, ki jo je sprejel izvršni odbor Zveze in ne od temeljnega načela, ki pravi, da je Slovenski čebelar strokovno glasilo, katerega naloga je, da obravnava strokovna vprašanja s področja čebelarstva, daje nasvete in strokovna navodila vsem, ki se ukvarjajo s čebelarstvom. Ne smemo pozabiti, da se nahajamo v drugi polovici 20. stoletja in če bi jemali za vzor urejanja glasila profil Slovenskega čebelarja izpred petdesetih let, potem to ne bi bilo glasilo današnje stopnje razvoja. Le pomislite, kakšen ogromen razvoj je napravila znanost tudi na področju čebelarstva samo zadnjih 20 let. Uredniški odbor pa ne sme obviseti na repu razvoja in napredka, ampak mora v korak z njim, spoznavati mora svoje bralce z najnovejšimi dosežki in strokovnimi spoznanji. Če niso napisani vedno v poljudnem jeziku, je to pač odvisno od avtorjevih sposobnosti, ki naj bi tudi zapletena dognanja napisal poljudno. Seveda je pa tudi to zelo relativno, včasih skoraj nemogoče.

Poleg tega ne smete pozabiti, da se je zadnjih 30 let struktura naših bralcev bistveno spremenila. Vedno več je čebelarjev iz vrst intelektualnih in nekmečkih poklicev. Danes imamo v naših vrstah kar lepo število novih čebelarjev, ki imajo zelo poglobljen pristop k čebelarjenju; študirajo in iščejo po literaturi najnovejša strokovna dognanja, predvsem s področja tehnologije čebelarjenja in če bomo na njih pozabili, bodo tudi oni nas zavrgli med stare šaro.

Vemo, da si drugi zopet želijo več lahkega branja, različnih opisov in pri-

god iz življenja čebelarjev in čebelarjenja. Tudi o tem razmišlja uredniški odbor. Je pa to v veliki meri odvisno od sodelavcev, ki niso vedno razpoloženi za pisanje. Zato boste, tov. Virmašan, kot naš dolgoletni aktivni sodelavec, zagotovo razumeli in s tega zornega

kota tudi ocenjevali položaj uredniškega odbora, ki je vsekakor drugačen kot med obema vojnama.

S toplimi čebelarskimi pozdravi!

Urednik:
M. M.-j.

KER STE POZVALI, SE OGLAŠAM

VIRMAŠAN

Oglašam se na poziv priznanega čebelarskega strokovnjaka tov. Guna k članku v 11. številki Slovenskega čebelarja, posebno še na njegov poziv, da se vse premalo poroča v listu o uspehih čebelarjev iz raznih krajev Slovenije. Danes imamo sicer v poletnih mesecih gozdne opazovalnice, ki poročajo o gozdnem medenju. Toda to so večji del le suhe številke o donosu in upadu tehtnice brez vseh drugih podatkov, ki posredno ali neposredno vplivajo na medenje. Opazovalne postaje, ki so delovale v bivši in še v sedanji Jugoslaviji, so veliko pripomogle k jasnemu pogledu o čebelarstvu pri nas.

Kakor vsako leto, sem tudi lansko jesen pripravil vse panje za dobro prezimovanje. Prezimile so dobro, saj zime skoraj ni bilo, najbolj mrzlo je bilo v začetku decembra. Tekom zime je bilo več izletnih dni, da sploh nisem vedel, kdaj je bil res prvi spomladanski izlet. Razvijale so se dobro, imele so zadostno zalogo hrane in narava je dala dosti cvetnega prahu. Konec aprila sem nastavljal satje v medišče. Ker lani nisem nič točil, sem imel precej medenega satja, tega sem vsega dal v medišče za vsak primer. Prestavljal nisem, ker se nisem zanesel na vreme, ki je po navadi začetkom maja vseh muh polno in prezgodnje prestavljanje lahko več škodi kot koristi. Kmalu je bilo medišče zasedeno, plodišče popolnoma zaleženo, sadno drevje je bilo v polnem cvetju, cvetnega prahu preveč, a medu nič. Bil je stalen severovzhodni veter in po tem ne med nobena reč. Lepo so letele vsak dan, a se vračale popolnoma suhe s paše samo s cvetnim prahom. Razvoj je šel ves na račun zaloge v panju. Porabile so vse, kar so imele v plodišču in kar sem jim dal še v medišče. Na vprašanje prijatelja čebelarja, kakšne so moje čebele, češ, njegove so popolnoma suhe in takoj pregledam svoje. Bil je skrajni čas, plodišča vsa zaležena, medišča popolnoma prazna. Ko bi bil čas za točenje, sem začel točiti dnevno sladkor v panje. Porabil sem ga še toliko,

kot za dopolnjevanje zimske zaloge. Pridno so ga prenašale v panj in mu manjšale zalogo. S tem sem jih obdržal močne, a prišla je kmalu druga težava: rojenje. Vse je hotelo iz panjev. Lovil in ogrebal sem roje, jih vsajal v prazne panje, kolikor sem imel namen povečati število panjev, druge vračal, trgali žoke (stari čebelarji niso trgali matičnjake, ampak žoke), več rojev mi je tudi ušlo. Tem sem zaželel, naj si le poiščejo boljše stanovanje in postrežbo, kot jo imajo pri meni. To je trajalo ves junij, ko so bile čebele doma. Na kostanj sem jih peljal začetkom julija, ker je letos začel cveteti dober teden kasneje. V paši so bile 14 dni in po nekajdnevem močnem dežju sem jih vzel domov. Kakor je bilo letos vse narobe, je tudi kostanj začel ponovno cveteti in mediti. Sicer je medil bolj slabo, toliko da je dal medu okus, drugo je dala smreka. Doma se je začela zopet stara pesem: rojenje. Kar ni rojilo prej, je hotelo sedaj. Doma sem vsaj polovil roje in jih vračal, kar bi, če bi imel čebele še v paši, ne mogel in roji bi bili ušli. Natočil sem precej medu, a vsakemu sem pustil v medišču po dva ali tri zalite sate, da ne bo lakote do jeseni. Pri meni ni po kostanjevi paši nobene paše več, v najboljšem primeru dobe za sproti. Rojem sem dal po pet kilogramov sladkorja, izdelale so po šest satnic, lepo zalegle in naredile klobase nad zalogo.

In zopet se je poigrala narava z nami čebelarji. Koncem julija in v začetku avgusta je zamedila hoja. To je prvi primer, kar pomnim v svoji bližini. Smreka je že večkrat po malem prišla, a hoja prvič. Letele so jutraj do desete ure in popoldan od četrte do trde noči. Ker sem precej oddaljen od te paše, nisem pričakoval kaj prida in nisem takoj gledal v panje. Čez dalj časa, ko se je že ta paša končala, pogledam v panje. In kaj je bilo? Kar sem prej potočil, je bilo vse ponovno zalito in zadelano in že deloma kristalizirano. Kaj bo zdaj? Pustil sem vse lepo na miru do jesenskega pregleda in pitanja.

MEDVED ČEBELAR

F. S. FINZGAR

Dan za dnem je snežilo. Naletelo se ga je že dokaj nad koleno. Pota niso bila niti pregažena, kaj šele odkidana. Oddaljeni otroci tudi do šole niso mogli. Zato sem spet sedel pri peči ob dedku in mu pomagal robkati koruzo. Vnovič sem ga nadlegoval in nisem odlegel, dokler ni začel z novo zgodbo o medvedu.

»Ali veš za Kuharjevo hišo tam bližu šole?«

»Vem, vem. Lesena je in majhna okna ima. Še manjša kot naša.«

»No, zdaj ti pa povem zgodbo o treh Kuharjevih fantov. To zavoljo tega, da zveš, kako iz take lesene hiše pridejo včasih bolj modri ljudje kot iz gospodskih graščin.

Pri Kuharjevih — pisali so se Janša — so bili trije fantje: Tone, Lovrenc in Balant. Vsi trije bistre glave. Izmed teh sem enkrat videl samo Balanta, ko je prišel z Dunaja domov na obisk. Vsi trije so imeli roko kakor nalašč za risanje in slikanje. V dunajskih šolah so se tako izučili, da so dosegli imenitne službe. Šolanje jim je plačevala država. Posebno pa je zaslovel najstarejši, Tone. Le zapomni si ga: imeniten je postal zaradi risanja, čebele so ga povzdignile tako, da ga je sama cesarica Marija Terezija izbrala za učitelja čebelarstva po vsej državi.

Ta Anton Janša je začel čebelariti že doma, preden je odšel v dunajske šole. V brezniški — takrat še rodinski fari — ni bilo vasi brez čebelnjaka. Tudi Anton Janša si ga je postavil, večjega in lepšega, kakor je bil prejšnji. Se danes stoji.«

»Že vem. Kuharjev Primož mi je dal sat medu.«

»Ej ti, sladkosnednež! Ali si beračil zanj?«

»Nisem, samo pogledal sem v čebelnjak.«

»Ali si se Primožu zahvalil?«

»Stokrat boglonej sem mu rekel.«

»Prav. Takrat, kakor še zdaj nekateri, so čebelarji od nas vozili čebele na pašo na Sorško polje na ajdo, ko je bila v cvetu, v gozde Zavrhom na vreso in smreko, če je medila. Anton Janša je imel po sto panjev čebel. Zato si je stesal Zavrhom velik, trden čebelnjak. Vedel pa je dobro — saj so vsi vedeli — da je medved hud volk na med. Če se je ta brčon klatil po naših gozdovih, ni bil noben čebelnjak varen pred njim. Vdiral je vanje in s taco segal v panjčice po satje z medom.«

»Ali ga niso čebele nič opikale?«

»So ga. Toda kaj bi sirote ob takem kosmaču? Do kože mu niso mogle, z nosa si jih je pa trebil z neobčutljivo šapo. — Torej na gozdni planji pod Bidgovcem si je Anton Janša, Kuharjev Tone, sklesal močan čebelnjak. Dobro je vedel, da je medved čebelam nevar. Ko ga je stavil, je pazil, da je bil uljnjak obrnjen na deseto uro. Na jutro ni dobro, na popoldne še slabše. Ob delu pa je že preudarjal, kako bi svoje ljube čebelice zastražil pred sladkosnednim roparjem. Ali ti je ne ugane bistra glava? Vsak čebelnjak ima velik zaokrožen napušč. Za konca napušča je čebelar Janša pritrdil dve močni bruni, ki sta moleli za več pedi mimo strehe. Nanju je pripel dve verigi, na vsako

bruno eno. Na verigi je priklenil okrogel hlod. Vanj je nabil na oba kraja priostrenih žeblicev. Hlod je visel za medvedovo višino od tal. Ko je bilo tako vse pripravljeno, je Janša pripekljal za poln čebelnjak panjev na pašo. Poseđel je. Čebele so radovedno ogledovale viseči hlod, a so se ga naglo navadile in letale pod njim in nad njim na vresje, ki ga je bilo vse rdeče po bregovih. Čebelar Anton je vesel odšel domov. Za trdno pa le ni bil prepričan, ali bo stražar — hlod — pregnal medveda. Zato je vsak dan prihitel gledat k čebelam.

Teden dni ni zasledil nobenega znamenja, da bi bil kdo šaril krog čebelnjaka. Ko je prišel osmi dan, je ves trd obstal. Pred čebelnjakom je bila trata pomendrana. Nizko koritce za napajanje čebel je bilo izrvano in zadegano¹ po brežiču. Antonu je bilo takoj jasno: medved je ovohal čebele in se prišel gostit. Stopil je pred čebelnjak, šel vanj, a vse je bilo v redu. Čebele so mirno in pridno letale in nosile obilno žetev. Čebelar se je umiril. Najmanjše škode ni zaznal. Potem si je natančno ogledal hlod. Mnogi žeblici so bili krvavi, medvedove kocine so ležale po tleh in po hlotu. Čebelar je hlod kar pobožal in ga pohvalil: Dobro si stražil.

Medved je prišel ponoči. Z glavo je trčil v okovani hlod. Jezen ga je odpahnil, a hlod se je, obešen na verigi, vrnil in ga butnil po glavi. Medved se je ritensko odmaknil, razgibani hlod je še zvonil sem in tja. Medved vnovič vanj. Zgrabil ga je s tacami, a prijel za priostrene žeblice, da se mu je pocedila kri izmed krempljev. Sledovi krvi na hlotu so pričali. Ko se je medved naveličal

rvanja s hlotom, je upehan sešel in jezno renčal. Hlod je po malem še zvonil sem in tja. Medvedu šine drugačna misel v trmo. Vzpne se in poskusi splezati po verigi. Z zobmi se zagriže vanjo — Janša je opazil rise na zarjavelih členih verige. Ko bi bila konopna vrv namesto verige, bi jo bil kosmatin pregriznil. Utrujen in užaljen je polokal iz koritca vodo, koritce pa izgrebel in ga vrgel po robu.«

Ded je zgodbo končal in dodal: »Francelj, sedaj pa h knjigi! Od samih zgodb ne boš ne sit ne učen.«

¹ Zadegati — vreči, zalučati.

F. S. Finžgar: Iz mladih dni. — Zgodbe o živalih.

Čebelne bolezni in zdravljenje

REPUBLIŠKA VETERINARSKA UPRAVA SPOROČA V SVOJEM DNEVNEM POROČILU
Z DNE 3. 12. 1974 O STANJU ČEBELNIH KUŽNIH BOLEZNI V SLOVENIJI, IN SICER ZA ČAS
OD 16. 11. DO 30. 11. 1974

Kuga čebelne zalege

V občinah Gornja Radgona v 1 čebelnjaku, Lendava v 1, Maribor v 9, Murska Sobota v 1, Postojna v 1, Radlje ob Dravi v 1 in v Skofji Loki v 1 čebelnjaku.

Nosema

V občinah Trebnje v 4 čebelnjakih in v Radljah ob Dravi v 3 čebelnjakih.

Pršičavost

V občinah Maribor v 1 čebelnjaku, Sežana v 1 in v Postojni v 3 čebelnjakih.

KAJ NAM GOVORIJO LETOŠNJE IZKUŠNJE O ZDRAVJU ČEBEL

SNOJ DR. NEŽKA

VETERINARSKI ZAVOD SLOVENIJE

Čebelarstva sezona je za nami. Nekaterim čebelarjem bo ostala v prijetnem, drugim pa v manj prijetnem spominu. Poleg tega, da pašne razmere niso bile najboljše, so se v nekaterih čebeljih družinah vrnila še razna bolezenska stanja. Če že bolezenska stanja sama niso bila neposredni vzrok težavam, ki so jih v pretekli sezoni imeli čebelarji s svojimi čebeljimi družinami, so pa posledice teh stanj bile tiste, ki so jih ovirale v proizvodnji. Vsako bolezensko stanje v čebelji družini vpliva namreč na biološki sestav čebelne družine, tako da vsako tako stanje povzroči disfunkcijo čebelje družine, kar pa ima seveda za posledico znižanje delavnosti.

Kot vsako leto, so se tudi v letošnjem letu začele težave že v zimskem, še večje pa v zgodnjepomladanskem času. Ob čistilnih izletih so namreč čebelne družine začele izgubljati večje ali manjše število čebel, ki so izletele le za kratek čas, vendar z namenom, da bi se otrebile. Te čebele

se večkrat v panj niso vrnile več, ampak so ostale zunaj, otrpnile in odmrle. Koliko takih čebel je ostalo zunaj ob takih priložnostih, je bilo odvisno od razširjenosti okužbe v panju. Če je bila okužba v panju močno razširjena, potem je po vsakem čistilnem izletu ostalo zunaj panja večje število izletnic, tako, da je čebelar spomladi izzimil tako čebeljo družino močno oslabeledo, ki je komajda premagovala spomladanske težave. Ne nazadnje se je včasih tudi dogodilo, da čebelar ni imel spomladi več kaj izzimiti, ker se je s čistilnimi izleti panj enostavno izpraznil. Opisani primeri niso redki, govorijo pa za pršičavost, na katero lahko čebelarji z le malo prizadevanja že relativno zgodaj posumijo in se tako lahko pravočasno ognejo vsem posledicam, ki jim jih ta bolezen lahko pripravi. Zato je nujno, da so čebelarji navzoči pri čistilnih izletih in da so seveda pri tem pozorni na klinična znamenja, ki so značilna za pršičavost. Pozorno morajo pri tem opazovati

obnašanje čebel na bradi, zlasti vzlet čebel in njihovo letenje.

Prav nič manj težav pa nimajo čebelarji spomladi, če predhodno jesen niso upoštevali ustnega izročila, da je potrebno začeti čebelariti za naslednje leto že avgusta meseca. To izročilo je še posebej pomembno za tiste čebelne družine, ki so okužene s povzročitelji nosemavosti. Ker pa iz izkušenj vemo, da skoraj ni čebelnih družin, pri katerih ne bi mogli ugotoviti povzročiteljev nosemavosti, mora potemtakem to izročilo biti za čebelarja zapoved. Ker je poleg tega nosemavost pogojena bolezen, je seveda v veliki meri odvisno prav od čebelarja samega, ali bo zaradi nje imel težave ali ne. Nekaj let zapovrstjo že opažamo, da imajo težave zaradi nosemavosti samo tisti čebelarji, ki tega izročila niso upoštevali in so se zanašali samo na ugodne okoliščine, ki bodo v čebelji družini same po sebi preprečevale prehod okužbe v bolezensko stanje.

Ne moremo mimo dejstva, da imajo čebelarji lahko spomladi težave tudi zato, ker so bile v pretečenem letu v čebelni družini boleznizalege. Če jim čebelarji niso posvetili pozornosti in če jih pravočasno niso odstranili, potem so njihove posledice spomladi tu kot na dlani. Izzimljenje takih čebelnih družin pa seveda spomladi ne bo za čebelarja prav nič preveč obetavno. Zato je nujno, da se čebelarji dodobra seznanijo z razpoznavnimi znamenji posameznih boleznizalege, da bi tako lahko bolezen pravočasno odkrili in seveda tudi poskrbeli za to, da se pravilno in pravočasno diagnosticira. Največjo korist bodo s tem napravili prav sebi.

Res je, da imajo zaradi boleznizale same ali pa zaradi njenih posledic čebelarji težave tudi med čebelarsko sezono. Pri tem imam v mislih tako kužne kakor tudi nekužne bolezni, ki pa se lahko nanašajo na odrasle

čebele ali pa na zalego. Kadar se namreč okužba prelevi v bolezensko stanje, to je takrat, ko se biološko ravnoesje v čebelji družini podre, so posledice tega navadno dolgoročne. Vzrok takemu stanju so lahko boleznizalege ali pa bolezniz odraslih čebel, ne glede na to, ali je pri tem šlo za kužna ali nekužna obolenja. K temu lahko večkrat pripomorejo tudi nepravilni posegi v čebeljo družino ali pa posegi opravljeni ob nepravem času. Nenazadnje so posegi sami lahko tudi tisti, ki podro biološko ravnoesje v čebelni družini. Prav zaradi tega je nedvse pomembno, če že ne nujno, da čebelar čimprej ugotovi kaj je povzročilo nezdravo stanje čebelje družine in da vzrok tega nemudoma odpravi. Če gre za primer, da temu sam ni kos, potem je dolžan, da to poveri osebi, ki bo to uredila.

Menim, da ni potrebno posebej poudarjati, da ima biološko ravnoesje samo pravilno oskrbovana in zdrava čebelna družina. Biološko ravnoesje ima čebelna družina takrat, kadar so posamezne delovne skupine, ki sestavljajo čebelno družino, v pravilnem medsebojnem razmerju, kar pomeni, da je vsaka delovna skupina sposobna, da sama opravlja delo, ki ji je v čebelni družini določeno, brez pomoči druge delovne skupine. Delovna skupina je skupek čebel približno iste starosti, ki ji je, glede na starostno stopnjo, v čebelni družini že vnaprej določeno delo. Zato je zmotno mišljenje, da je za obstoj čebelne družine pomembno samo to, da ima več desetstisoč čebel. V resnici pa je važno predvsem to, da so čebele različne starosti in da se prav zato lahko brez težav vključujejo v posamezne delovne skupine. Če temu ni tako, potem taka čebelna družina kljub temu, da je številčno močna, kaže znamenja, ki so podobna bolezenskim, ne glede na vzrok nastanka.

OSNOVE ČEBELARJENJA V NAKLADNIH PANJIH

INŽ LUDVIK KLUN

Nastanek in lastnosti Farrarjevega panja

Dr. C. L. Farrar⁹ je v svojem plovitem čebelarskem življenju raziskoval produktivnost čebelnih družin in pri tem prišel do ugotovitev, ki pomenijo temelj sodobnega čebelarjenja. Med drugim je ugotovil, da raste produktivnost čebelne družine z eno matico tja do števila 60.000 čebel,¹⁰ potem pa se rast ustavi. Pač pa se produktivnost zelo poveča, če dodamo v panj še eno matico in raste do števila 100.000 in še čez. Prav to lastnost je poskušal Farrar gospodarsko izkoristiti, zato je za tak način čebelarjenja izdelal tehnologijo, ki je bila osnova tudi kasnejšim raziskovalcem dvomatičnega čebelarjenja, čeprav so čebelarili v drugačnih panjih. Farrar je torej dal dvomatičnemu čebelarjenju znanstveno osnovo, zato ga upravičeno imenujemo utemeljitelja dvomatičnega čebelarjenja.

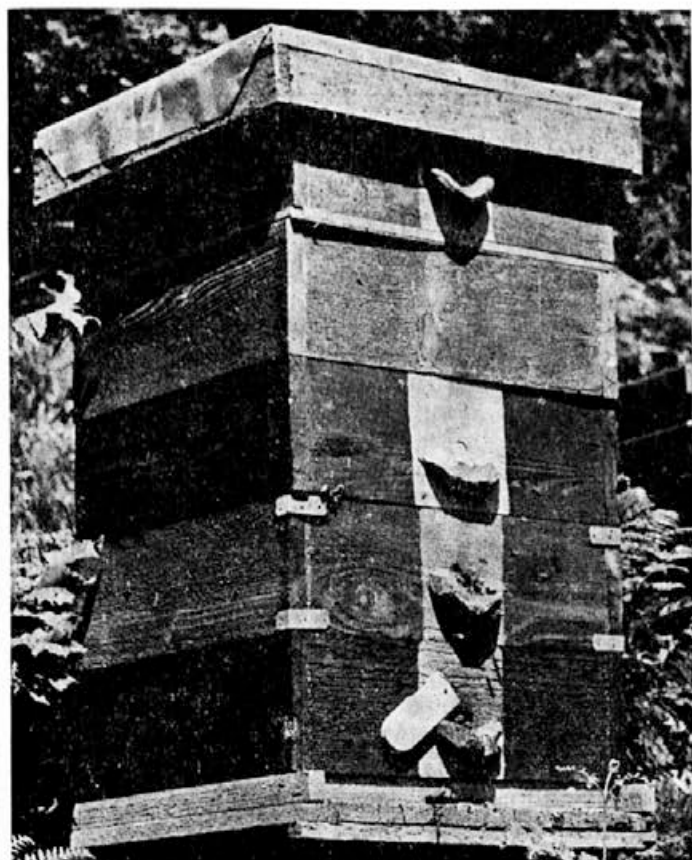
Na kratko bi opisali njegov način čebelarjenja takole: 5—7 tednov pred glavno pašo razdelimo močno družino v dva dela istega panja. V spodnje plodišče damo staro matico in polovico zaleženih satov (predvsem jajčeca in ličinke), v zgornje plodišče pa dodamo mlado matico in ostalo polovico zaleženih satov. Z razvojem dvomatične družine je potrebno dodajati nove naklade in spreminjati njihov položaj v panju tako, da je razvoj čimboljši in da je dovolj prostora za donajanje nektarja.

Taka družina potrebuje skoraj dvakrat več naklad kot enomatična družina pri enakih pašnih razmerah. Panji postanejo pravcati nebotičniki, opravljanje čebel v njih pa zelo težavno. Da bi bile težave še večje, zahteva tehnologija obstoj dveh matic v panju skoraj ves čas trajajoče paše, kajti šele 4 tedne pred zaključkom paše vzpostavijo zopet enomatično stanje.

Prav težko si predstavljamo čebelarjenje v takem panju z LR nakladami, če tega sami ne preizkusimo. Prestavljanje naklad v panju z osmimi ali več plodiščnimi nakladami, pregledovanje družin ob rojenju, v roju čebel, ki se vračajo s paše, in pri tem paziti, da matici ne uideeta iz določenih plodiščnih naklad, je vse prej kot lahko delo.

Farrar si je delo olajšal tako, da sta dva ob strani prišla panj in ga prevrnila na tla. Potem sta hitro razmaknila naklade in po pregledu in zamenjavi naklad zopet sestavila panj. S tem so sicer prihranili nekaj napora pri razstavljanju panja, ostalo pa je še vedno naporno sestavljanje.

Nedvomno je tak način čebelarjenja kar klical po lažjih in preglednejših nakladah. Langstrothovih polovičnih naklad bi bilo treba za tak panj preveč, zato se je Farrar odločil za polovične naklade modificiranega Dadantovega panja, ki imajo satnike višine 6 1/4 inče ali zaokroženo 160 mm zunanje mere. Toda ka-

Farrarjev panj
je primeren za
dvomatično
čebelarjenje
Foto: L. Klun

ko doseči na nižjih satih tak razvoj, kot je mogoč na višjih Langstrothovih satih?

Dr. Farrar pravi o rezultatih teh poskusov tole: Preizkus z nizkimi mediščnimi nakladami za plodišče je pokazal, da nizki sati ne ovirajo matice pri zaleganju. Zato je razvoj na nizkih satih prav tak kot na visokih. Pač pa določa razvoj kapaciteta sata, njegov položaj v panju, zaloga hrane in plodovitost matice. Za dvomatično čebelarjenje smo priredili posebne kvadratne naklade na 12 satnikov.⁴ Te naklade so uporabne tako za dvomatično kot tudi za enomatično čebelarjenje. Vendar so za enomatično čebelarjenje primernejše desetsatne naklade.

Panji, sestavljeni iz nizkih kvadratnih naklad, so nižji, delo z nakladami je lažje, omogočen je lažji in hitrejši pregled družin in manj dela je s posameznimi sati. Mimo tega jih je moč ob medenju odvzeti 7 do 10 dni prej kot naklade z visokimi sati. To pomeni, da so naklade bolj izkoriščene in jih je potrebno manj. Naštete prednosti in večji donos dvomatičnih družin zmanjša ceno panja, kajti ta panj je dražji zaradi večjega števila satnikov.¹¹

Iz opisanega lahko zaključimo, da je Farrarjevemu panju botrovalo dvomatično čebelarjenje, ki pa v ZDA ni našlo plodnih tal zaradi komercialnega značaja njihovih čebelarstev. Tehnologija je namreč prekomplicirana.

rana, da bi jo sprejelo čebelarstvo, ki na vsakem koraku stremi za preprostim rešitvami (simplicity).

Náš rojak čebelar M. B. Nickelson pravi o tem panju tole: »S Farrarjem sva bila dobra znanca skozi 30 let. Večkrat me je obiskal, pa tudi srečevala sva se na raznih čebelarških shodih. Nekoč mi je omenil, da ima v načrtu nov panj, ki se po me-rah razlikuje od standardnega. Seveda sem mu konstrukcijo odsvetoval, pa je vztrajal pri svojem. Ta panj pri nas ni popularen. Ne izdeluje ga nobeno podjetje, tudi ne vem za čebelarja, ki bi ta panj uporabljal.«¹²

Pa se preselimo na domača tla. Iz lastnih izkušenj s tem panjem moram potrditi večino dobrih lastnosti. Tudi dodal bi še nekatere: sati so zelo priročni in praktični, panj je moč obrniti tako, da so sati na toplo ali hladno stavbo in čebele rojijo manj v teh panjih. **Toda spomladanski razvoj je v teh panjih vedno slabši kot v LR panjih.** Sprva sem pomislil na napako v čebelarjenju, vendar sem se kasneje prepričal, da ne more biti drugače. Nizki sati imajo med posameznimi nakladami več prehodov. Zato je kroženje zraka in ohlajanje gnezda večje. Toplota pa je v zgodnji pomladi, ko vreme še ni toplo in ustaljeno, odločilna. Le zelo močna družina je sposobna zagotoviti dovolj toplote, teh pa zaradi slabih jesenskih paš ponavadi nimamo.

Kasneje, ko se vreme otopli, se družine v Farrarjevih panjih pri pravilnem čebelarjenju zelo hitro razvijajo, toda zgodnje paše smo že zamudili. Veljajo pa te ugotovitve za podnebno-pašne razmere v gorskem svetu in za našo sivko, medtem ko veljajo Farrarjeve ugotovitve za matice-italijanke in pozno trajajoče paše.

Tudi tedaj, ko gredo LR panji na pot, pozabim, da so tudi Farrarjevi panji pri hiši. Prevoz le-teh je namreč znatno težji. Posebno če čebela-

rmo z dvomatičnimi družinami, za kar so, kot smo videli, ti panji predvideni. S tem pa seveda nočem trditi, da ne bi panji, stalno montirani na avtomobilski prikolici, ne bili primerni za prevoz.

Če smo količkej objektivni pri ocenjevanju nakladnih panjev, moramo kljub nekaterim prednostim Farrarjevega panja vendarle ugotoviti, da je Langstroth-Roothov panj bolj vsestransko uporaben, pa najsi gre za enomatične ali dvomatične¹³ družine, pridobitno ali amatersko čebelarjenje, prevoze ali stalno čebelarjenje, izdelano tehnologijo, razširjenost in še kaj.

e) V zadnjem času se namreč vse pogostejše pojavljajo nove metode dvomatičnega čebelarjenja s standardnimi (Langstrothovimi) panji, ki so uporabne tudi v komercialnem čebelarstvu. Te metode temeljijo namreč na tem, da se vsa opravila v panju opravi pred nastankom paše, ko so naklade še lahke. Ob nastanku paše preuredijo dvomatične družine v enomatične.

d) V Evropi (torej tudi pri nas) je Farrarjevemu panju zelo podoben panj, sestavljen iz polovičnih (mediščnih) naklad Dadant-Blatovega panja. Naklada tega panja ima prav tako 12 satov. Vendar mere teh satnikov niso enake meram Farrarjevega panja (so nižji), zato ima taka naklada 9 dm² manjšo površino sata. Zato tudi ne gre zamenjavati drugega z drugim.

Viri:

⁹ Rak I., Dr. Clayton Leon Farrar, SC 10/74.

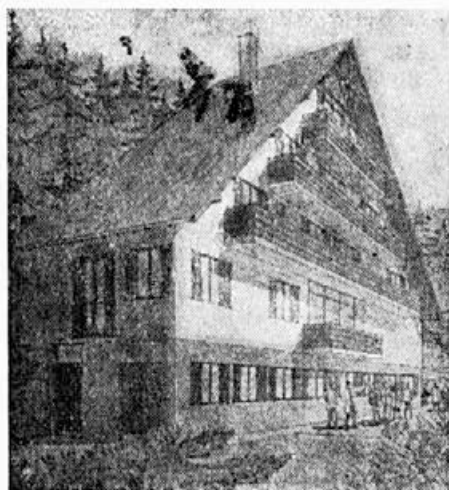
¹⁰ Farrar C. L., Productive Management of Honey-Bee Colonies, Amer. Bee Journ. 1968.

¹¹ Prav tam.

¹² Nickelson M. B., Pismo avtorju. 1972.

¹³ Banker R., The Modified Two-Queen Method Used in Commercial Operations, Amer. Bee Journ., 5/68.

Se nadaljuje

V sklad za gradnjo ČIC so nadalje prispevali:

	din
Viktor Treppo, Križevci pri Ljut.	52
Jože Šuligoj s Tolminskega	59
Milan Snoj iz Ljubljane	68
Zdomec iz Nemčije	34.25
Stanko Kopač iz Ljubljane	5
Vladimir Žagar	10
Ahacij Brezelj, Radovljica	45

Za prispevke se darovalcem iskreno
zahvaljujemo!

Uprava sklada ČIC

IZ ZAPISNIKA

druge redne seje upravnega odbora ZCDS, ki je bila 23. novembra t. l. v prostorih
Zveze z naslednjim dnevnim redom:

1. Ustanovitev tiskovnega sklada za založniško in informativno dejavnost ZCDS.

2. Obravnava in sprejem predloženega Pravilnika založniške in informativne dejavnosti ZCDS.

3. Obravnava Poslovnika za tiskovni sklad.

4. Določitev članarine za leto 1975.

5. Razprava in določitev prispevka za tiskovni sklad.

6. Poročilo o gradnji ČIC.

7. Informacija o obisku na Madžarskem in v Avstriji.

Navzočil je bilo 34 članov upravnega odbora.

V svoji uvodni besedi je predsednik dr. Benigar poudaril, da je treba utišati neupravičeno kronično godrnjanje na račun družbe, ker bo odnos družbe do čebelarstva takšen, kakršen bo odnos čebelarjev do družbe. Mimo tega je pozval na večjo enotnost, povezanost in solidarnost članstva v društvenem pogledu in pri posameznih akcijah.

Po soglasnem sprejemu predloženega dnevnega reda se je začela razprava.

Ad 1. Po doljši razpravi o nujnosti in pomenu tiskovnega sklada (Belec,

Božič, Rozman, Šlander itd.) pri ZCDS je bil predlog soglasno sprejet.

Ad 2. Načrt pravilnika založniške in informativne dejavnosti so prejeli vsi člani še pred sejo; tako so imeli možnost, da ga preučijo in dopolnijo. Po krajši razpravi in z dopolnitvami je bil pravilnik soglasno sprejet.

Ad 3. Tudi v zvezi predloženega Poslovnika o namenu, virih in uporabi tiskovnega sklada ni bilo bistvenih pripomb, tako je bil poslovnik soglasno sprejet.

Ad 4. Že med letošnjim letom se je pomembno podražil papir, kar je povzročilo podražitev tiska, poštne usluge so visoko povišane, inflacija trka tudi v založniške hiše. Tako že letos nismo mogli pokrivati tiskarnih stroškov za Slovenskega čebelarja. Vprašanje povišanja članarine, v katero je vključena hkrati naročnina za društveno glasilo, je IO temeljito obravnaval in predložil UO, da se za 1975. leto poviša članarina na 70,00 dinarjev.

Po daljši, tehtni in konstruktivni razpravi večine članov, v kateri so poudarili, da bo članstvo z razumevanjem sprejelo povišanje, je bil predlog soglasno sprejet.

Ad 5. V razpravi o uvedbi in določitvi višine prispevka za tiskovni sklad sta se izoblikovala dva predloga:

a) da se plačuje v tiskovni sklad 1 dinar od vsakega gospodarskega panja, od tega pa so izvzeti tisti čebelarji, ki imajo manj kot 10 panjev;

b) da se plačuje 1 dinar od vsakega gospodarskega panja oziroma družine ne glede na število naseljenih panjev.

Za prvi predlog je glasovalo 7 članov UO, za drugi predlog pa 28 članov. Tako bo znašal prispevek 1 din za vsak gospodarski panj, in sicer na osnovi zazimljene čebelne družine, ugotovljene 31. 12. 1974.

Ker se cene za tisk v teku leta zelo menjajo, je Jožko Šlander predlagal, naj prihodnji občni zbor pooblasti UO, da lahko med letom prilagodi višino članarine menjajočim se cenam uslug.

Ad 6. Uvodoma je predsednik poudaril, da je obćudovanja vredna volja, prizadevnost in zavzetost čebelarjev in društvenih funkcionarjev, ko so zbrali nič manj kot 100 starih milijonov dinarjev za gradnjo ČIC-a. Seveda pa niso mogli vnaprej računati s takšnim razvojem inflacije in nevšečnostmi, ki so se pojavile. Na sestanku, ki je bil na SZDL glede nadaljnje gradnje, so npr. nekateri navzoči zanimali svoja prejšnja stališča.

Za dograditev ČIC-a je danes potrebnih okoli 400 milijonov. Teh pa sami čebelarji ne bodo mogli zbrati in se

tudi ne čutimo odgovorne, da bi dali družbi iz svojih lastnih sredstev šolo. Dogovorjeno je, da si bo sekretar za kmetijstvo in gozdarstvo ogledal s predstavniki drugih zainteresiranih organov v decembru 1974 sedanje stanje zgradbe.

Na podlagi predsednikovega poročila se je razvila razprava. Med drugim je Ivan Stare iz Kamnika poročal, da imajo pripravljenih 2.600.000 starih dinarjev za gradnjo ČIC-a, da pa bodo dali to vsoto šele, ko se bo nadaljevalo z gradnjo. Tak je bil sklep njihovega društva.

Ad 7. Tov. predsednik je navzoče seznanil s svojim obiskom na Madžarskem in v Avstriji, z razgovori s tamkajšnjimi čebelarskimi funkcionarji in čebelarji. Tov. L. Klun pa je z besedo in z diapozitivi prikazal čebelarjenje v Avstriji.

S tem v zvezi je bil tudi sprejet sklep, da se več pozornosti posveti povezavi s čebelarji v naših sosednjih republikah.

Ad 8. Predsednik komisije za odlikovanja Jožko Šlander predlaga, da se izroči tov. Maroltu red A. Janše I. stopnje, ki mu jo je izglasoval občni zbor 1974. leta.

Ker je delo Zveze nemogoče brez solidnih podatkov o članstvu in stanju čebelarstva, so prejele vse družine vprašalnik. Ker je bil rok za odgovore prekratek (20. 12. 1974), je bil sprejet sklep, da se rok podaljša do 1. marca 1975.

Glede višine potnin in dnevnic funkcionarjev je bil sprejet sklep, da se potni stroški plačajo v višini železniške oziroma avtobusne tarife, dnevnice pa po splošno veljavnih predpisih. Razen treh članov so za ta predlog glasovali vsi navzoči.

Ker se cene vsem predmetom višajo, cene medu pa se ne premaknejo temu ustrezno, je bil sprejet sklep, da se pri OZD Medex intervenira zaradi odkupne cene medu, dohodki od uvoženih preleimanov pa vrnejo čebelarstvu.

Tajnik ZČDS

SAVINJSKI ČEBELARJI SE IZOBRAŽUJEJO

Čebelarji v Savinjski dolini se že dalj časa prizadevajo izpopolniti svoje znanje na področju čebelne proizvodnje. Med taka prizadevanja spada tudi zbor čebelarjev, ki je bil v nedeljo dne 19. maja 1974. pri čebelarju Stefanu Gojznikarju v Gornji vasi pri Preboldu. Čebelarji so se zbrali pri njegovem stojišču nakladnih panjev, kjer že nekaj časa uspešno proizvaja matični mleček.

Taki pobudi čebelarskega društva obč. Žalec, da s praktičnim prikazom opravi pri vzreji matic zainteresira čebelarje, od katere vzreje zavisí uspeh v čebelarstvu, lahko samo pozdravimo. Ves potek od presajanja žerk naprej bi po dogovoru moral podati tov. Šauperl iz Maribora, ki pa je svojo udeležbo odpovedal zaradi bolezni. Odsotnost tov. Šauperla sta nadomestila tov. Anton Rozman s teoretično razlago vzreje matic ter proizvodnih postopkov za matični mleček, tov. Stefan Gojznikar pa je praktično prikazal opraviila, ki jih je on osvojil za ta namen proizvodnje.

Ob tem prikazu je uspešno sodelovala njegova življenjska in čebelarska družica z svojim vedno nasmejanim obrazom ter vedrim razpoloženjem.

Navzoče čebelarje je predvsem navdušilo presajanje žerk v matičnjake in pobiranje mlečka, ki je bilo prikazano. Na kraju samem so sklenili, da se bodo že prihodnje leto začeli v večjem obsegu ukvarjati tudi sami s proizvodnjo matičnega mlečka. Ni dvoma, da bo s tem storjen korak v razvoju tudi na tem področju, kjer je bilo do bližnje preteklosti popolnoma pasivno, z izjemo posameznikov, ki so delno poznali to vrsto proizvodnje.

Zborovanje je bilo zaključeno z tovariškim zaključkom ob dobri kapljici, ki je še povečalo dobro razpoloženje.

Čebelarji so ugodno ocenili take vrste zborovanja ob praktičnem delu in sklenili, da bi se čimprej ponovno srečali in tako obogatili svoje znanje.

Anton Rozman

Praktično
obravnavanje
pridobivanja
matičnega mlečka

FRANC ROZMAN

Dne 30. marca 1974 nam je smrt mnogo prežgodaj iztrgala iz naše čebelarke družine dolgoletnega člana Franca Rozmana. Rodil se je 23. 10. 1910 v Bohinjski Bistrici in tam je tudi umrl.

Po končani osnovni šoli se je pokojni izučil pekovske obrti in delal kot pomočnik na Jesenicah. Se je pa kmalu osamosvojil in kot pekovski mojster opravljal pekovsko obrt v Bohinjski Bistrici. Čeprav mu je njegovo strokovno delo vzelo mnogo časa, je še vedno našel čas za svoje čebele in našo čebelarstvo organizacijo. Za njegovo požrtvovalno delo v organizaciji je bil tudi odlikovan z redom Antona Janše III. stopnje.

Ohranili te bomo, dragi Franc, v najlepšem spominu kot dobrega in požrtvovalnega tovariša.

Počivaj mirno v domači zemlji!

Ceb. družina Boh. Bistrica

IVAN SLAVEC

Ceprav smo vedeli, da vedri in sproščeni član naše čebelarke družine — Ivan Slavec ni bil najbolj trdnega zdravja, nas je vest o njegovi smrti presenetila. Rojen je bil 18. 6. 1903. Po poklicu je bil obrtnik. Pleskarske obrti se je izučil pri zna-

nem čebelarju Antonu Markelju. Kot vajenec je pomagal svojemu mojstru tudi pri čebelarskih opravilih. Ob spoznavanju skrivnosti življenja čebel se je kmalu odločil, da postane samostojen čebelar. Čebelariti je začel leta 1931 in v teku let postal zelo sposoben čebelar z večjim številom družin. Ob smrti je zapustil sinovoma 80 naseljenih AZ panjev. Svojega znanja pa ni črpal samo pri praktičnem delu. Takoj je pristopil k nekdanji čebelarski podružnici. Ze po nekaj letih je bil izvoljen za tajnika. Zaupano nalogo je opravljal vestno. Pisal je tudi kroniko. Po vojni je sodeloval kot odbornik in vzrejevalec matice. Z veliko vnemo se je udeleževal prevozov na ajdovo pašo na Stajersko.

Vsem nam bo ostalo v spominu predavanje J. Mayerja pri njegovem čebelnjaku v Logu pri Zaplani. Lepa zavetna dolinica, obdana z mladim gozdom in obsijana s soncem, katero je poživljal lepo urejen čebelnjak, je ustvarjala prijetno razpoloženje. Pokojni Ivan je številne udeležence smatral za goste in se trudil, da bi ustregel vsem in vsakemu posebej.

Za njegove uspehe v čebelarstvu in nesebično sodelovanje je bil na občnem zboru čebelarskega društva 28. 4. 1974 odlikovan z redom A. Janše II. stopnje. Dne 18. 7. 1974 smo pokojnika spremili na njegovi zadnji poti številni čebelarji in prijatelji.

Pokojnikovi družini izrekamo iskreno sožalje.

Čebelarska družina Vrhnika

LOVRO GLOBACNIK

Tiho in mirno, kot je bilo njegovo življenje, se je 4. januarja 1974 v 80. letu starosti izteklo življenje našega člana čebelarja Lovra Globacnika iz Radovljice.

Kot železničar se je zaradi službenih potreb večkrat selil iz kraja v kraj, in tako je v letu

1933 v Krškem pričel čebelariti.

V Radovljici se je 1964. leta stalno naselil in se včlanil med naše vrste kot član čebelarke družine Radovljica.

Lovro, počivaj v miru!

Čebelarska družina Radovljica
Milan Cizej — tajnik

GROM MATIJA

Pokojni Matija je bil rojen 25. 2. 1908 v družini s čebelarsko tradicijo. Samostojno je začel čebelariti, ko mu je bilo 18 let. Obseg njegovega čebelarstva ni presegel števila 25 AZ družin. Poleg »Slovenskega čebelarja« je redno prebiral čebelarske knjige,

katerih ni manjkalo v njegovi knjižnici. Obiskoval je tudi razne tečaje, zlasti o zatiranju čebelnih bolezni in postal je čebelarski izvedenec-preglednik. Zaradi praktičnega in teoretičnega znanja je ob

ustanovitvi čebelarškega krožka v letu 1960 postal vodja krožka in predavatelj. Zadnjega občnega zbora se zaradi bolezni ni mogel udeležiti. Poslal pa je izčrpno poročilo o delovanju krožka v letu 1973 in prosil, da poiščemo namestnika.

V odboru Čebelarške družine je bil 16 let. V tem času je bil 6 let predsednik. Za njegovo vestno delo — zlasti pri vodenju čebelarškega krožka — je bil na občnem zboru društva 28. 4. 1974 odlikovan z redom A. Janše II. stopnje.

Na njegovi zadnji poti 27. 8. 1974 smo ga spremili številni čebelarji. Delegacija čebelarškega krožka se je s poklonitvijo cvetja in govorom pri odprtem grobu zahvalila za njegovo prizadevanje in obljubila, da ga bodo ohranili v lepem spominu.

Naj mu bo lahka domača zemlja.

Čebelarška družina Vrhnika

ALOJZ BRAČKO

V najlepšem letnem času, ko se je prebujala narava, smo spremili k večnemu počitku člana čebelarške družine Malečnik Alojza Bračka. Zadet od srčne kapi nas je nepričakovano zapustil 7. 4. 1974.

Zivel je skromno, si sam zgradil hišo in s strokovnim ter vestnim delom opravljal vaščanom različne usluge. Svojo hvaležnost so pokazali na njegovi zadnji poti. Kot njegove čebele, je bil tudi sam delaven in marljiv; panje in vse kar spada k čebelarjenju si je sam izdeloval. Čebelariti je začel že v svoji mladosti in je ostal zvest svojim čebelam čez 50 let. S čebelarjenjem bo nadaljeval njegov sin.

Ob odprtem grobu sta se poslovila v imenu čebelarške družine dva člana s primernimi poslovnimi besedami in

izrekla v imenu vseh čebelarjev iskreno sožalje njegovim domačim.

Čebelarška družina Malečnik

FRANC KUNSTELJ

Zopet je kruta usoda posegla med naše vrste in dne 9. 3. 1974 iz naše sreče iztrgala vestnega in prizadevnega čebelarja, člana naše družine.

Kot skrben gospodar, oče in skrbnik svoji družini, je tudi do zadnjega dne skrbel za svoje

čebelice, ki so se tega dne že prebujale in veselo naznanjale bližajočo se pomlad.

V svoji dolgoletni čebelarški praksi lastnih izkušenj ni ohranjal samo za se, kajti že v letih 1954 — 1955 ga srečamo kot člana upravnega odbora čebelarške družine Radovljica. V letih 1957 do 1961 je kot podpredsednik čebelarške družine Radovljica prispeval svoj delež k razvoju in napredku čebelarške organizacije, ter čebelarstva na našem območju.

Za vsa tvoja prizadevanja na področju čebelarstva, ti je bilo podeljeno priznanje red Antona Janše III. stopnje.

Dradi France! Ko smo se ob odprtem grobu čebelarji čebelarške družine Radovljica poslavljali od tebe, ti zagotavljamo, da se bomo tvojih prizadevanj vedno spominjali in jih tudi v bodoče upoštevali.

Za tvoja prizadevanja ti izrekamo pri srčno zahvalo, družini pa ob izgubi moža — očeta, iskreno sožalje.

Naj ti bo lahka lepa gorenjska zemlja!

Čebelarška družina Radovljica
Milan Cizej — tajnik